

SOCIETATEA DE MAINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anal IV
N-rul 8

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Numărul
Lei 15

CLUJ, DUMINECĂ 27 FEBRUARIE 1927

CUPRINSUL:

POLITICA EXTERNĂ: Europa de mâine	— —	Wickham Steed
<i>Cu o introducere de</i>	— — — — —	G. Moroianu
ACTUALIȚĂȚI: † Constantin Mille	— — — — —	Leonard Paukerow
† Traian Grozăvescu	— — — — —	H. Trandafir
Blajul de demult	— — — — —	Al. Lupeanu-Melin
Raporturile franco-române: Conferințele		
d-lui N. Jorga la Paris	— — — — —	Ion Breazu
† Georg Brandes	— — — — —	H. Trandafir
<i>Correspondență din București</i>	— — — — —	Cronicar
ÎNȚĂMĂNT, EDUCAȚIE: J. H. Pestalozzi	— — — — —	L. Bologna
ARDEALUL VECHIU: Activitatea lui Joan Slavici		
la „Tribuna” din Sibiu	— — — — —	Olimpiu Boitoș
Bibliografia Ardealului	— — — — —	Petru Suci
PROBLEME ECONOMICE: Progres și mizerie	—	Gavril Todica
BIOPOLITICA: Noțiuni elementare asupra tetanosului		Dr Emil Zinveliu
CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Contele		
Keyserling. — Teatru („Hoții” de Schiller; „Da-		
ma cu camelii” de Dumas-Fiul). — Operă		
(Oaspeții; A treia premieră). — Conferințe (Al.		
Borza: Români din America; S. Mehedinți:		
Școala muncii și școala cărții).		O. B.
FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE: Propaganda împotriva Româ-		
niei la Paris. — „Patria” reînviată. — Somajul. — Statutul dominionurilor.		
— Somajul în Germania și Cehoslovacia. — Redacționale. — Cronică		
măruntă.		

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI No. 8
CALEA VICTORIEI No. 51

Abonamente: Pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. În America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

„VICTORIA“

Institut de Credit și Economii Soc. pe Acții, Arad

Convocare.

Domnii acționari ai Institutului de Credit și Economii „VICTORIA“ prin aceasta se invită, conform §-ului 27 din statute, la

a XXXIX-a adunare generală ordinară,

care se va ține în Arad, la 27 Februarie 1927, la 11 ore înainte de amiază, în localurile Institutului (Bulevardul Regele Ferdinand I. No. 3).

Obiecte:

1. Raportul Direcțiunii al Comitetului de Supraveghiere și stabilirea bilanțului.
2. Deciderea asupra împărțirii venitului curat.
3. Modificarea paragrafelor 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 15, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 31—53, 58, 60 și 87 din statute.
4. Fixarea marcelor de prezență.
5. Alegerea a 2 membri în direcțiune.

Domnii acționari cari doresc a participa la adunarea generală în persoană sau prin plenipotenți, în sensul §-ului 22 din statute sunt rugați a-și anunța la Direcțiune dreptul lor de participare la Adunarea Generală și eventual dovezile de plenipotență, cel puțin cu 24 ore înainte de Adunarea Generală. Arad, la 3 Februarie 1927.

DIRECȚIUNEA.

ACTIVA

Contul Bilanț la 31 Decembrie 1926.

PASIVA

Casa în numerar — — —	10877923	07		Capital de acții — — —			30000000	
Bonuri la bănci — — —	7618414	74		Fond de rezervă general — — —	10000000			
Monete — — —	86965	86	18583303	„ special — — —	6057146	50		
Escont — — —			222178621	„ penziune — — —	2720350		18777496	50
Hipoecă — — —			51064	Depuneri spre fructificare în				
In cont curent — — —			138002917	livrete — — —	221153222	42		
Diverși debitori și poziții transitoare — — —			165186	Depuneri în cont-curent — — —	19830448			
Efecie proprii — — —			8209635	Depozițe de casă — — —	3892728	01	244876398	43
Efectele fondului de penziune — — —			1331444	Reescont — — —	44016700			
Cereale — Mărfuri — — —			679013	Credit de giro la B. N. R. — — —	19685800		63702500	
Realități proprii:				Creditorii: diverse conturi creditoare și poziții transitoare			18829230	96
Casele din Arad — — —	175000			Dividende neridicate — — —			178588	
Casa secției comerciale — — —	400000			Interese transitoare anticipate			5075889	
Casa fil. din Chișineu — — —	2000			Beneficiu net — — —			11064828	48
„ „ Șiria — — —	200000							
„ „ Ineu — — —	30000							
„ „ Radna — — —	115000							
„ „ Rovine — — —	500000							
„ „ Buteni — — —	300000							
realități de vânzare — — —	1563745		3303745					
Mobilier — — —			1					
			392504931				392504931	37

Arad, la 31 Decembrie 1926.

Gheorghe Adam, m. p.
director-general.

Gheorghe Popoviciu, m. p.
director-expert-contabil.

Direcțiunea:

Roman R. Clorogariu, m. p.
președinte.
Dr. Sever Ispravnic, m. p.
Dr. Ștefan C. Pop, m. p.
Antoniu Miclonyi, m. p.

Ilie Papp, m. p.
Dr. Cornel Ardelean, m. p.

Dr. Aurel Demian, m. p.
vice președinte.
Axente Secula, m. p.
Procopiu Givulescu, m. p.
Traian Vațian, m. p.

Comitetul de Supraveghiere:

Subsemnatul comitet de supraveghiere am examinat Contul prezent și lam aflat în consonanță cu registrele institutului.

Aureliu St. Șutașu, m. p.
președinte.

Dr. Eugen Beleş, m. p.

Demetriu Muscan, m. p.

Dr. Aurel Balca, m. p.

Dr. Ioan Robu, m. p.

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:

Ion Clopoșel

Redacția și Administrația:

CLUJ,

Calea Victoriei 51.
Plăța Untrei No. 8.

Telefon 308

Anul IV

N-rul 8

Numărul: Lei 15

Duminecă 27 Februarie 1927

Europa de mâine

Ziarul *Observer* din Londra a publicat în numerile din 9, 16, 23 și 30 Ianuarie curent sub titlul *Dimensiunile Păcii* patru importante articole iscalite de renumitul ziarist și scriitor politic care este d. Wickham Steed, profesor de istoria românilor la universitatea din Londra, director-proprietar al excelentei reviste *The Review of Reviews*, fost vr'o 30 de ani corespondent în diferite capitale europene și director al marelui cotidian *Times*. Autorul care mi-a făcut onoare să-mi trimită aceste articole se ocupă în ele de desvôltarea relațiilor dintre Germania și aliați după încheierea păcii dela Versailles.

Articolele de mai jos sunt rezultatul unei recente anchete personale la fața locului, pe care d. Steed a întreprins-o înainte de Crăciun în Germania și unde a avut ocazie să se întrețină cu o mulțime de personalități de seamă.

Impresiile pe care autorul le expune în aceste articole sunt extrem de interesante — de altfel ca tot ce iese din condeiul acestui scriitor, — pentru toți cari urmăresc desvôltarea relațiilor după război între statele aliate și Germania. Din acest punct de vedere am crezut util să dau mai jos în românește acest studiu al dlui Steed, pentmucă aceia cari urmăresc evenimentele politicei internaționale, să poată lua cunoștință de ele. Lumea noastră politică și intelectuală va citi cu atât mai mare folos și interes acest studiu, cu cât se știe mărca reputațiune de scriitor și ziarist de care d. Steed se bucură în lumea întreagă. El este autorul unei mulțimi de studii politice și sociale, cari au făcut, când au apărut o adevărată senzație pretutindeni în lumea politică și intelectuală.

Fac aici amintire de cele două volume ale sale: *Through Thirty Years*, apărute în 1924 (două ediții într-o singură lună) în care autorul descrie strălucita sa carieră de ziarist și publicist în decurs de treizeci de ani. Dările de seamă ce s'au scris în presa mondială despre această carte unică în felul ei, — despre care s'a vorbit și în presa noastră, constituie cel mai măgulitor omagiu ce s'a adus vr'odată unui scriitor pentru opera sa.

Amintesc în special un alt volum mai vechiu al acestui scriitor care prezintă și pentru noi românii un interes deosebit: *The Habsburg Monarchy*, apărută la Londra în 1913 și tradusă imediat în franceză și nemtește, publicație, care prin temeinicia scrupuloasă a afirmațiilor ce le scoate la iveală, a reușit să cлатine definitiv încrederea ce mai domnea până atunci în cancelariile europene și în opinia publică mondială, în trăimicia imperiului habsburgic. Constatările dlui Steed în privința putrefacției înaintate în care se găsea imperiul lui Frantz Iosef s'au adevărit pe deplin, prin evenimentele ce au urmat în curând și cari au adus ce ele dizolvarea acestei țări.

Știm cât dătorese statele successorale acestui publicist, care nu numai înainte de 1914, ci și în timpul războiului, precum și în decursul conferinței de pace din Paris, le-a dat în toate împrejurările cel mai călduros sprijin. Era spiritul împăciuitoar între plenipotențiarilor mari și mici. Cehoslovaci în special îi dătorese foarte mult, și-mi amintesc că în casa sa din Londra am întâlnit adeseori pe d. Beneș și pe d. președinte al republicii Masaryk când a venit din America în Anglia în Nov. 1918.

prof. George Moroianu

I.

Dimensiunile Păcii. — Germania în fața alegerii. — Problemele fricei și credinței. — Europa la răscruce.

An de an, în primele zile ale lui Ianuarie, mă simt ispitit să cercetez din nou cu cea mai minuțioasă grijă, opera conferinței de pace din Paris. An de an, cu o perspectivă mai depărtată începem a distinge mai cu ușurință deosebirea între aspectele ei esențiale și cele accesorii. Dar chestiunea dacă conferința din Paris a făcut simplu o pace, sau dacă ea a pus temelia păcii definitive, întrebarea rămâne deschisă. Acum un an semnarea tratatelor dela Locarno părea celor „optimiști“ ca un fel de gaj că cei șapte ani slabi trecuseră și că cei șapte ani grași aveau să înceapă. Cu toate astea 1926 ne-a adus multe ceasuri de încercare. Astăzi mă uit înainte și înapoi sub influ-

ența unei vizite la Berlin. Ca să spun că efectele ei au fost cu totul liniștitoare, aș spune un neadevăr. Dar nici nu erau absolut de natură de a mă îngrijora. Mi s'a părut mai de grabă că în Germania tot așa ca și în țările aliate ar fi nevoie de o muncă constantă și de o sfortare dărză pentru a ne asigura un viitor luminos.

Mi-am dat de asemenea seama, că Germania abia zărește pentru moment nevoia unei sfortări din partea ei.

Cum a spus un fruntaș german, e mai ușor pentru învingători de a se gândi cu indulgență la învinși, decât pentru învinși de a fi indulgenți față de învingători. În unele privințe germanii ca popor, cunosc mai puține despre noi, decât noi despre ei, și puține concepții și aspirații comune servesc de legături între noi. Noi acordăm diferite înțeleșuri la termeni cari par identici. În ciuda asigurărilor dlui Briand că la Locarno s'a vorbit europeaneste, acesta nu este încă limbajul de baștină al nici unui popor, și al nemților și mai puțin. Frânturi din el s'ar putea auzi ici și colo ca ale unei limbi clasice, pe care savanții politici ar putea-o cita ca să-și arate erudiția lor, dar nu este o limbă vie și și mai puțin încă un dialect popular.

1. Armistițiul și șansele pierdute.

Acest fapt dă măsura datoriei ce ne stă în față. Ne rămâne acuma de a repara treptat și cu mari greutate păcatul care l-am comis prin omisiune, și care datează chiar de a doua zi de armistițiu. La finele lui Oct. 1918 delegații unui stat nou născut din Europa centrală au venit din Elveția să întâlnească compatrioții d'ai lor cari își petrecuseră anii de războiu în apus. Spre uimirea lor oamenii cari petrecuseră războiul în occident n'au fost în stare să înțeleagă pe compatrioții lor. Când vorbeau de aceleași lucruri ei găsiu, că pentru ei ele n'aveau aceeaș semnificație. Oamenii din centrul Europei primiseră toate impresiile lor despre războiu prin mediul german sau austriac, pe când compatrioții lor cari veneau din apus, văzuseră războiul și scopurile lui prin prisma aliaților.

Din această întâmplare câțiva precoci „europeni“ în Paris, englezi și francezi — au tras concluzia, că înțelegerea între compatrioții de o rasă și de o limbă, ar fi înfinit mai anevoioasă decât între francezi și germani și englezi și germani. Un plan susținut de englezi și francezi cu influență, a fost pus imediat în aplicare pentru a interviți ceea ce fusese propagandă de războiu interaliată împotriva inamicului, într-o agenție prin care să promoveze înțelegerea reciprocă și pacea morală cu inamicul. În 4 Noemvrie 1918 o săptămână înainte de armistițiul un aranjament franco-englez a fost aprobat în acest scop. În 12 Noemvrie a doua zi de armistițiu, acest aranjament a căzut în baltă ca un rezultat al neînțelegerilor personale între însemnați bărbați politici englezi. Ocazia de a îndruma opinia publică germană spre o oarecare înțelegere a felului aliaților de a vedea, și de a face pe cei din țările aliate să înțeleagă sentimentele și felul de a vedea al poporului german, era pierdută irevocabil. Lucrurile și-au continuat mersul lor fatal, până când în ciuda celor ce se făcuseră la Locarno și în ciuda intrării Germaniei în Liga Națiunilor, nu suntem azi cu mult mai apropiați de un numitor comun între punctul de vedere „aliat“ și „inamic“ decât am fost acum opt ani.

2. Versailles și mentalitatea germană

Oricât ar părea de aspru acest cuvânt, el este adevărat. Mai mult, greutatea de a găsi un numitor comun este azi mai puțin ușoară decât ar fi fost în 1918. Spiritele erau atunci mai influențabile, mai dispuse să accepte forme noi de gândire și moduri noi de simțire. Tineretul german care gustase fructul amar al militarismului. căuta în neștire idealuri noi. Nu li s'a oferit nici unul. Actualmente spiritul acestor tineri s'a întors în parte spre partidul centrului al cărui catolicism politic pare să preamărească o doctrină etică, și în parte spre vechiul sistem imperial care simțiau că era înconjurat de o aureolă de mărire patriotică. În același timp opinia despre ceea ce germanii numesc: „vina războiului“ ori „minciuna vinei războiului“ s'a întărit și a fost transformată într-o respingere definitivă a ideii că în război popoarele aliate au fost împinse de alte motive, de cât acelea de jaf și de invidie răsbunătoare. O teorie specială a patriotismului german și a necesităților lui a fost creată. Această teorie este așa de energic susținută, încât orice derogare dela dânsa este înfierată și în cazuri concrete — atrage după sine suferințe și pedepse ca „trădare de patrie“. Intre conștiința, în inimile popoarelor aliate, că ele au fost într'adevăr înșuflețite de idealuri mărețe, și orice recunoaștere din partea germană a sincerității lor stau ca o barieră care aproape nu se poate trece — ceea ce germanii au poreclit ca „porunca dela Versailles“ și celelalte tratate de pace, care în ochii germanilor sunt asemănătoare cu ea.

Ura împotriva tratatului dela Versailles a fost multă vreme elementul principal al desgustului german față de Liga Națiunilor. Timp de câțiva ani Liga a fost considerată ca un complot ipocrit al inamicilor Germaniei, de a găsi o mască pentru perpetuarea unei păci nedrepte. În același timp Liga Națiunilor a fost considerată ca un instrument iscusit pentru promovarea intențiilor (scopurilor) engleze în Europa și în lume. Cu toate că Germania este acum în Ligă, avem dreptul să presupunem că o mare majoritate a poporului ei conține calitatea ei de membru în Ligă atât ca o oportunitate în scopul de a coopera cu alte națiuni pe un picior de egalitate, cât ca un mijloc de a amenda tratatul de Versailles scoțindu-l din vigoare. O minoritate care nu-i de neglijat, gândește altfel, dar abia îndrăznește s'o spuie. O și mai mică minoritate își dă seama că nu este de loc menționată, în tratatul de Versailles așa zisa „vină a războiului“ a Germaniei, dar simpla afirmația despre „responsabilitatea“ Germaniei și a aliaților ei pentru pierderile și pagubele impuse guvernelor țărilor aliate și asociate „prin agresiunea Germaniei și aliaților ei.“ Ceea ce germanii înțeleg când afirmă, că acuzația despre culpabilitatea războiului apasă greu asupra conștiinței lor, nu este faptul agresiunii austriece împotriva Serbiei sau agresiunii Germaniei în contra Belgiei, ci *memorandul aliaților* care a fost făcut ca răspuns la protestul german în contra (preliminarelor) tratatului de pace. Puțini germani fac distincția sau au fost instruiți să distingă între acest document de controversă care n'a fost prezentat spre semnare delegațiilor lor la Paris, și tratatul pe care acești delegați au fost somați să-l semneze. Iar când ei se plâng că aliații au dictat delegațiilor germani să accepte responsabilitatea Germaniei și Austriei în ce privește agresiunea, germanii nu se gândesc că guvernul lor mai târziu, a semnat de bună voie un tratat separat cu Statele-Unite, în care aceeași recunoaștere împreună cu clauzele reparațiilor din tratatul de Versailles erau cuprinse.

3. Puntea peste prăpastie

Până ce un englez nu va fi discutat aceste lucruri cu germanii în Germania el nu prea poate să-și dea seamă cât de depărtate rămân punctele de vedere aliate și germane. Punctul de vedere german care prevalează este că mai curând sau mai târziu — și cât mai curând cu atât mai bine, — tratatul de Versailles ori măcar afirmația lui despre responsabilitatea Austriei și Germaniei pentru agresiune trebuie să dispară.

Scopului acestuia doctorul Stresemann s'a închinat prin omagiu exprimat în vorbirea lui dela „paharul de bere“ dela Geneva din Septemvrie anul trecut, când s'a raportat că el ar fi spus acolo că admisiunea Germaniei în Ligă a șters de pe fruntea ei stigma vinei de războiu. A fost o declarație pe care starea opiniei publice în Germania o face înțe-

leasă. Totuș chiar această stare a opiniei publice din nefericire face probabil dacă nu sigur, că simpla blândețe în aplicarea tratatului de Versailles, ori neinsistarea asupra drepturilor aliaților din unele clauze (ale tratatului) vor fi privilegii în Germania, mai puțin ca o probă a spiritului conciliant al aliaților, decât ca o admitere forțată a dreptului necondiționat al reclamațiilor Germaniei.

Guvernele și popoarele aliate au astfel în fața lor o problemă grea. Ei nu au numai să muncească pentru liniștirea vremelnică, dar și pentru educația permanentă a opiniei germane. Și acest proces de educație nu poate fi făcut numai de ei singuri. Germanii cu bune intenții trebuie să-și dea concursul lor. Doctorul Stresemann este fără îndoială tot așa de sincer în politica lui și în declarațiile lui către oamenii de stat ai aliaților. El nu este mai puțin sincer în șoaptele ușor discordate ale unora dintre declarațiile sale în Germania, de oarece el știe ce este opinia publică germană. Și el este mult prea iscusit, ca să nu se teamă că până ee nu s'a făcut ceva de germani în Germania ca să aducă opinia publică în mod concret la același nivel cu ceea ce oamenii de stat aliați cred că este politica lui, el ar putea să fie bănuț că dorește să lase opinia publică germană needucată pentru că cedeze punct după punct în speranța de a micșora această presiune.

Sporirea unei astfel de bănuțeli ar fi deplorabilă. Totuș rămâne posibilitatea că dacă ar fi ca mentalitatea de azi în Germania să nu se schimbe, eforturile aliaților de a face o pace morală cu ea, într'un spirit presumpțios de a da și de a lua, s'ar rezolvi prin darea a uneia din părți și prin primirea fără mulțumiri a celeilalte părți.

4. Vina războiului o soluție

Pericolul prezent stă în această posibilitate. Fără această cedare și acceptare, s'ar putea ca încercările de conciliațiune să se isprăviască într'o rea voință reciprocă, iar nu într'o înțelegere mutuală. E necesar să evidențiem că germanii, sau conducătorii gândului german simt că este ceva ce ei nu pricep; ceea ce însă ei se silesc în mod onest să înțeleagă, și că primul pas spre această înțelegere trebuie să fie o recunoaștere a lor (a germanilor) că în ochii popoarelor aliate cauza aliaților nu era mai puțin îndreptățită decât credeau că este îndreptățită propria lor cauză. Când fiecare parte va fi gata să admită retrospectiv buna credință a celeilalte, temelii — pe care s'ar putea sprijini un pod ușor — vor fi atunci așezate pe ambele maluri ale prăpastiei. Dacă podul va ținea, stâlpii pot fi întăriți până ce în decursul vremii această prăpastie va fi umplută.

În acest scop ar fi bine să lăsăm să cadă de acum înainte controversa partizanilor asupra chestiei „culpabilității de războiu“. Cu toate că chestia în sine este importantă, ba chiar fundamentală, ea nu poate să fie rezolvată prin metodele adop-

tate prea des în trecut. Câțiva dintre germani pricep și alții nu, că sentimentele aliaților asupra acestui subiect sunt tot așa de tari ca ale lor proprii, și că spre exemplu inundarea Angliei cu publicații polemice germane privitoare la „culpabilitatea de război“ nu numai că nu convinge, ci cauzează mai mult iritare. Ar putea să treacă ani de zile pentru a stabili fără șicană adevărul complet chiar asupra cauzelor imediate ale războiului. Zeci de ani poate să treacă până ce răspunsibilitățile indirecte pentru război să poată fi afirmate într'un mod convingător, pentru că ele pot merge mult înapoi în istoria secolului al XIX-lea, dacă nu chiar până în al XVIII-lea. Publicarea completă a documentelor de război oficiale va fi în sine o chestie de lungă durată, și masa documentelor deja publicate este așa de mare că foarte puțini experți pot pretinde în mod cinstit că le-au citit și digerat pe toate. Truda d'ă le examina și colaționa ar trebui să fie încredințată unui grup de oameni competenți din principalele țări aliate și ex-inamice, cari ar trebui nu numai să editeze și să publice material din mai multe arhive oficiale ale lor, dar ar trebui să cunoască personal și să fie în contact apropiat unii cu alții. În acest domeniu avem nevoie de o contra-partidă a combinației Hurst-Fromageot-Gaus combinație care a adus servicii atât de însemnate în negocierile dela Locarno și după aceea. Oamenii ar exista — în Germania, Anglia și Franța. Ei ar trebui să fie capacitați și încurajați să coopereze pentru a lămurii problema „culpabilității războiului“.

5. Psihologia „Fricii“

S'ar fi câștigat mult dacă această chestiune ar fi putut fi îndreptată din câmpul controverselor imediate. Dar în timpul acesta ceva este și mai urgent cerut să promoveze o înțelegere provizorie și să dea naștere unui spirit de pace constructivă printre popoare, un nou punct de vedere în ce privește prezentul și viitorul. Am încercat să schițez un asemenea punct de vedere într'un jurnal popular german și în fața publicului german căruia am fost învitat să-i vorbesc. Principalele puncte erau acestea:

„Principala cauză a războiului a fost „frica. Poporul german se teme și a „fost învățat a se teme de încercuirea „într'un inel de state ostile, care erau „în realitate legate între ele de frica „Germaniei, a mașinelor ei de război „și a politicii ei. Astăzi cele mai multe „din acele state precum și statele noi „cari s'au ridicat la sfârșitul războiului „lui tot se tem de Germania, ori mai de „grabă de consecințele unei politici germane neluminate. Ei se tem că aceste „consecințe ar putea să fie un alt război „boiu pe care Germania ar putea să-l „câștige sau să-l piardă, dar în care Europa și civilizația ei ar pieri cu siguranță. Ei știu că nu poate exista o „Europa și nici o civilizație europeană „durabilă și progresivă fără Germania. „Și tot astfel că Germania nu poate să

„facă o adevărată Europă fără ceilalți. „In aceste state un număr crescând de „persoane sunt pătrunse despre insuficiența unui gând simplu naționalist. „Ei mai sunt convingși că cu toate că „Europa de azi alcătuită de tratatul de „pace e imperfectă, ea nu este produsul „unei accident sau al unei rele intenții, „ci exprimă mai deaproape tendințele „latente, etnice și istorice ale raselor „europene, decât cum erau reprezentate „ele în Europa dinaintea războiului. In „tot cazul ei știu că Europa de azi nu „poate fi răsturnată prin forță fără „a cauza un dezastru ireparabil, și că „zilele când popoarele Europei vor tola „stăpânirea economică sau politică „a unei alte națiuni, au trecut.

6. Drumul speranței

„Dacă îndepărtăm o politică a forței „nu ne rămâne decât politica de bună „înțelegere și de cooperare. Liga Națiunilor există pentru a servi această „politică. Intemeierea Ligei a adus conducerea afacerilor internaționale și în „săși concepția păcii în mod potențial „într'o nouă dimensiune, o dimensiune „în care poate să domnească siguranța „și frica să fie învinsă. Obstacolele „cari există pentru relațiile internaționale, pentru comerț și prosperitate în „formă de tarife prohibitive și de industrie naționale intens protejate sunt „în mare parte produsul fricii, de oarecând industrializarea războiului a conștrâns pe fiecare popor să mențină

„industrii de război“ ca pază în contra „amenințărilor de război. Vechea hipoteză eriză scumpă militarizării: „Dacă „vrei pacea, prepară-te de război“, tot „mai luptă pentru ca să fie primită în „contra noului adevăr: „Vrei pacea, „prepară-te de pace“. Concepția negativă despre pace ca un interval între „războaie n'a fost până acum înlăturată „prin concepția pozitivă a păcii, ca un „sfârșit glorios dar greu de atins, care „cere toată energia sufletului și a minții, presupunând la rândul ei o nouă „concepție de patriotism ca superioritate în eficacitatea națională de a servi „binele general. Lumea întreagă caută „idealuri sănătoase, și primul popor „care va scoate la iveală și o pune în „practică o etică internațională nouă „și convingătoare, va câștiga conducerea „morală a Europei, ceea ce mai însemnează încă și conducerea lumii întregi. „Dacă Germania, „țara gânditorilor“ ar „putea să facă asta, noi am urma-o cu „bucurie. Noi cei din Anglia sperăm că „Anglia să poată face aceasta, și francezii pot la rândul lor să nutrească „aceeași speranță pentru Franța. Este „o rivalitate aceasta, în care toți pot să „se angajeze fără să-și strice unii „altora, pentru că din această rivalitate „frica va fi fost alungată“.

Sper să pot discuta în articolele următoare probabilitățile care există, ca poporul german să-și vadă viitorul în această lumină și că se va strădui să ajungă la el prin gândire și efortare sistematică.

Wickham Steed

ACTUALITAȚI

† Constantin Mille

A murit un maestru al ziaristicii românești, un dascăl al unei întregi generațiuni de ziaristi români. Toți gazetarii dar chiar și literații cari au azi un nume și mănuiesc bine condeiul în țara românească, sunt ucenicii lui Constantin Mille. El i-a format, el i-a pregătit pentru cariera aceasta spinoasă, care cere curaj, un spirit viu, pururea atent, simțul actualității, multă abilitate și vervă. Și Const. Mille în cei 42 de ani de gazetărie a dovedit cu prisosință că întrunește toate calitățile unui mare ziarist.

Ziarul „Adevărul“ pe care l-a condus timp de 25 de ani, n'a fost numai o tribună liberă pentru viguroasa manifestare a democrației române, în înțelesul ei sincer și adevărat, de respectare a drepturilor omului și chemării maselor largi la viața politică și cetățenească, — ziarul „Adevărul“ a fost în același timp un rezervor bogat, o școală mare, o pepinieră, de unde jurnalistică română își recruta mereu forțe noi, energii și talente robuste. Chiar gazetarii cari scriu azi la zărele adverse politice profesate de Constantin Mille, ca „Viitorul“, „Indreptarea“ și „Universul“, sunt foști lui ucenici, dela el au învățat ce-i asta gazetărie, ce înseamnă spiritul combativ.

Ziarul „Dimineața“ a fost înființat a-

cum 23 de ani de Const. Mille, ca să arate opiniei publice românești, cum trebuie să fie întocmită o bună și mare gazetă de informații: să fie oglinda unui splendid echilibru al tuturor ramurilor de activitate umană. Adică ziarul să nu se ocupe numai cu politica mare și mărunță, ci și cu viața economică, financiară, culturală, literară, artistică, sportivă. De toate să cuprindă câte ceva, astfel ca cititorul să fie pus în curent cu tot ce se petrece pe aceste tărâmurile în țară și străinătate.

Const. Mille are meritul de a fi dat cel dintâi în România, ziarului creat de dânsul un aspect european, și demn să se compare cu marile cotidiene din străinătate.

Const. Mille a fost adversarul gazetei incolore, monotone, fără curajul opiniunii. El înfiera „lașitatea de cugetare“ a acelor zăre cari ocoleau să se pronunțe bărbătește asupra evenimentelor politice și sociale la ordinea zilei.

De 23 de ani cumos pe Const. Mille. Mi-a fost nu numai profesor, ci și bun părinte. Mă luase aproape de copil la redacția „Adevărul“ și „Dimineața“. Lui am să-i mulțumesc că m'am specializat în cariera ziaristică. Dela dânsul am învățat că gazetăria nu constă numai în aceia să ști să legi o frază de alta, sau să lauzi pu-

ternicii zilei, și să uiți pe cei umili părăsiți și singuri, — ci dimpotrivă, gazetăria este o datorie: să vorbești pentru acei cari nu pot vorbi, să ceri pentru acei cari toată viața dau numai munca lor, sănătatea lor, și simt foarte puțin din bucuriile vieții. Gazetăria cere bărbăție, ca să înfrunți cu curaj toată aroganța, impertinența acelor cari abuzează de avantajele poziției lor, cari sunt cocofați sus, nu pe temeiul meritelor, ci s'au înălțat prin puterea înjositorilor, au lîngușit întăi pe alții ca să fie lîngușiți ei apoi într'o zi. Impotriva acestor personajii păcătoase, cari își inchipuie că lumea și țara e a lor, Const. Mille a fost necruțător, risipind tot sarcasmul lui muscător, toată asprimea criticei viguroase.

Pe Const. Mille trebuia să-l vezi în vâstul lui atelier de muncă. Cu lungă lui experiență în materie de gazetărie, Const. Mille, cu ochii mereu atenți la progresele gazetăriei mondiale, încerca și introducea orice inovație, menită să facă ziarul mai frumos, mai interesant, mai viu, mai colorat, mai bine informat.

Mille era directorul de ziar ideal, căci în mod armonios îmbrățișa cu același elan și pricepere și partea redacțională și administrativă și tehnică a ziarului. Veghea și la propășirea redacțională a ziarului și desvoltarea ziarului din punct de vedere administrativ și tehnic, ca înfățișare, format. A introdus cel dintâi în România, mașinile de cules „Linotype“ ca ziarul să fie cules cât mai iute, ca pentru evenimente extraordinare, când se cer ediții speciale, în jumătate de ceas să se poată arunca în piață zeci de mii de exemplare. Tot Mille a introdus cel dintâi ilustrațiile în presa română, mai ales ilustrațiile colorate, apoi suplimentele literare, teatrale, de mode, etc.

Inzestrat cu o putere de muncă prodigioasă, Const. Mille, era o energie în mers, o flacăra pururea vie, care răspândea lumină, curaj, avânt comunicativ. Director a două mari ziare, — el venea la redacție mai de vreme ca oricare redactor, și când întârziu prea mult chiar redactorii de serviciu în anumite ore, — Mille pune pe masa acestora cartea lui de vizită, ca un avertisment, că el, directorul este la postul datoriei și ceilalți slujbași absentează.

Avea timp Const. Mille să atragă atenția și secretarului de redacție și celorlalți gazetari asupra lipsurilor din gazetă, ce cuprind celelalte ziare și ce n'au scris în ziarul său, redactorii săi.

Avea timp Const. Mille să stea de vorbă cu personalul tipografic și administrativ, să emită planuri noi, pentru refacerea tipografiei, pentru mărirea tirajului.

Avea timp Const. Mille, să primească zilnic, zeci de persoane, literați, autori dramatici, bărbați politici, militari superiori, țărani și muncitori.

Avea timp Const. Mille, să ia parte și la viața parlamentară, căci la 1901 țărani din județul Teleorman l-au trimis pentru întâia oară în parlament. Era numit atunci: deputatul țărănimii.

Const. Mille a iubit poporul român, așa

cum iubesc poieții glia strămoșească. A iubit poporul român, dar a disprețuit politicienii români, cari fac din acest popor un pedestal pentru treburile lor personale, de partid.

Const. Mille a iubit poporul român, și a fost printre primele rînduri de luptători pentru unirea tuturor românilor într'o singură patrie.

Const. Mille a avut foarte mulți dușmani, fiindcă a spus la foarte mulți adevărul. Și adevărul doare, ustură.

Blajul de demult O rugăminte către foștii școlari ai Blajului

Prin satele și orașele noastre din Ardeal, și din alte ținuturi ale pământului locuit de români, sunt atâția oameni de carte, cari aici, între zidurile bătrâne și irosite dela îmbinarea Târnavelor au cunoscut cele dintâi buchi ale învățaturii lor. Mulți, foarte mulți, au plecat oameni întregi chiar de-aici, devenind apostoli ai atâtor idei mărețe și salvatoare. Dela 1754, de când preacucernicul arhieru Petru Pavel Aaron de Bistra a deschis de Dumnezeu blagoslovitele școli românești dela Blaj, se împlinesc acuși șapte sferturi de veac: lung timp de frământări crâncene cu întunerecul apăsător și de izbânzi mântuitoare.

În această vreme, nenumărate rînduri dintre școlarii cei mulți și buni ai Blajului au coborît în morminte, ducând cu dînșii, sub glia mută, atâtea amănunte prețioase și interesante din strădănițele lor pentru câștigarea învățaturii, prin care s'a luminat și s'a întărit neamul nostru, în zilele sale cele mai grele. Alte popoare au ferecat în biblioteci întregi silințele prin cari s'au deșteptat la viața națională și la izbăvire.

Despre școlăle dela Blaj, a căror parte însemnată în redeşptarea culturală și națională a neamului nostru nu poate fi tăgăduită de nimenea, s'a scris prea puțin și prea întâmplător. Cartea lor cea mare, cea dreaptă și deplină, se cere să fie scrisă încă de aici înainte. Ea se va și scrie, fără îndoială. Însă dacă timpurile noastre de adânci schimbări și prefaceri, nu îngăduie destul răgaz pentru asemenea lucrări migăloase, dela o datorie nu ne putem subtrage totuș.

Noi, toți cunoșcătorii de buchi de astăzi, cei cari mai putem încă cunoaște sau culege crâmpie din silințele de ieri și de mai de mult ale școlălor dela Blaj, suntem datori să le adunăm măcar și să le păstrăm pentru cartea cea mare, ce nu poate să mai întârzie mult.

De astă dată ne gândim la școlarii cei mulți ai Blajului, la cei bătrâni mai ales, la atâtea profeți, profesori, dascăli și alți cărturari din întreg cuprinsul pământului locuit de români, cari și-au făcut învățătura aici lângă vechea catedrală a Sfintei Treimi și lângă Câmpia Libertății. Ei, în dalbele lor bătrânețe cinstite au, fără îndoială, atâtea amintiri despre Blaj, despre oamenii și locurile de aici, despre școlă și profesori, despre întâmplările

Const. Mille a fost un luptător pentru drept și dreptate. Și de aceia și pentru minorități a avut accente puternice de dragoste, de căldă apărare, militând totdeauna pentru acea politică, că guvernării țării au datoriat să facă ca toți cetățenii să se simtă bine în aceasta țară, nimeni să nu fie șicanat inutil, și atunci cu toții își vor da obolul lor pentru desvoltarea și consolidarea țării.

A murit un om de omenie.

Leonard Paukerow

pe cari le-au văzut pe malul Târnavelor surori, despre vestiții „șipăi“, despre steaguri treicore aninate prin copacii din „berc“ în ciuda jandarmilor dușmani, despre gazdele școlărești și despre atâtea amănunte din cari se alcătuiește o istorie deplină și credincioasă a unor timpuri scumpe și mari.

Asemenea amintiri nu-i iertat să le lăsăm să moară, îngropând cu ele o viață prețioasă și atât de bogată în roade ca a școlărilor din Blajul de ieri și de mai de mult.

Facem deci o căldă rugăminte către toți prea cinstiții veterani ai școlălor noastre, ori de unde și în orice treaptă socială s'ar găsi, să nu pregete a-și lua plăcuta osteneală, să scrie amintirile pe cari le au din anii petrecuți în școlăle dela Blaj, mântuind astfel de peire atâtea mărunțisuri de preț, cari vor lumina o epocă însemnată din viața celor mai vechi școlă românești ale neamului nostru.

Amintirile și datele ce vor binevoi să însemne despre Blaj și școlăle sale, se vor scrie curat pe coale de hârtie, ori în caete potrivite și se vor trimite la adresa de mai la vale, subsemnatul luându-și angajamentul să le depună spre păstrare în biblioteca Centrală Arhiepiscopială din Blaj, la îndemâna tuturor celor ce vor avea dragoste și pricepere să le dea grai și viață. Cele ce vor avea forma potrivită, le vom pregăti pentru tipar și le vom publica în foile dela Blaj, sau în volum, după putință și împrejurări.

A. Lupeanu-Melin
profesor și bibliotecar arhiepiscopial în Blaj.

„Patria“ reînviată. — Ziarul „Patria“ a suferit o transformare radicală, din care a ieșit mai vioaie, mai plină de vigoare și cu un plus remarcabil de informație locală și din întreg Ardealul. Dela 1 Ian. 1927 „Patria“ duce o viață nouă și este cel mai bun ziar al Ardealului. De sigur că dorim să fie cât mai mult exclusă polemica personală și să devină cât mai mult utilă prin exactitatea informațiilor economice și culturale. Și încă ceva foarte esențial: transformării redacționale să-i urmeze și una administrativă. Pentru că să se deslege acea antinomie enigmatică a partidului național-țărănesc: popularitate mare și reală secundată de o presă săracă și nerăspândită.

Conferințele d-lui N. Iorga la Sorbona

I. Călători orientali în Franța. II. Caracterul comun al instituțiilor din Sud-Estul Europei

Oricât s'ar trudi unii dintre sociologii noștri de improvizație, să ne facă să credem că au descifrat fizionomia civilizației române moderne, prin emiterea cătorva generalități ademenitoare, problema rămâne încă în stadiul cercetărilor de detaliu. Ne trebuie o riguroasă urmărire științifică a tuturor influențelor străine, material pentru numeroase monografii și o tot atât de riguroasă scrutare a reacțiilor autochtonă în fața acestor influențe. Pentru că altfel ne pretăm la concluzii cari pot abate pe drumuri primejdioase o generație. Și problema e cu atât mai delicată cu cât vrea să arunce lumini înaintea unei generații cum e cea actuală cu mai multă răspundere în fața viitorului. Ea e generația care *va trebui să ridice mâine România, în fața Europei, la înălțimea la care îi dau dreptul hotarele ei mărite și numărul crescut al populației.* O generație ale cărei ape sunt turburi încă, pentru că cuprind în ele încă multe resturi ale răsboiului și ale culturilor străine cari ademenesc încă pe unii dintre membrii ei. Din parte-ne, cei cari facem parte din această generație, ne bucurăm de un lucru: că problema *s'a pus* și se discută cu mult interes, adesea, chiar cu multă patimă.

Cel mai vast și, fără îndoială, cel mai important capitol din istoria influențelor străine asupra civilizației române moderne, este cel al influenței franceze. Cercetări sunt, numeroase, însă prea puține au valoare științifică. Mai ales dacă le scrutăm, luând ca model ultima monografie în acest domeniu, un adevărat model de metodă și de judecată obiectivă: *Vasile Alecsandri și scriitorii francezi a dlui Ch. Drouhet.*

La capitolul raporturilor franco-române ar avea datoria de a lucra chiar Ardealul, pe care împrejurările l-au ținut departe de influența binefăcătoare a celei mai puternice culturi neolatine. Unul dintre tinerii lui istorici s'ar achita de recunoștința față de o generație de luptă, dacă ar cerceta propaganda pentru desrobirea Ardealului, în Franța; creșterea interesului francez pentru cauza unei nații erud nedreptățite. Și-ar găsi loc în această operă atâtea nume românești pe nedrept uitate și atâtea dintre adevărații prieteni francezi, nu mai puțin uitați și ei.

De bună seamă că una dintre cele mai valoroase contribuții la istoria raporturilor franco-române a dat-o d. N. Iorga. Vastei dsale informații istorice, rarei puteri de sinteză, apoi entuziasmului legitim pentru o cultură care ne-a dat atâtea datorăm cele câteva lucrări de până acum asupra acestor raporturi, cărora an de an le adaugă altele noi. Tot dsale trebuie să-i mulțumim apoi pentru faptul că desfășurând acest material, cu grain

viu, de pe catedra celei mai celebre universități mondiale, ne dă o reală contribuție la propaganda românească în străinătate și exprimă în același timp recunoștința nației pentru contribuția franceză la alcătuirea civilizației noastre moderne.

Nu toate cele zece conferințe ținute de d-sa în acest an la Sorbona au privit această chestiune. Am ținut însă să precedăm această scurtă dare de seamă asupra lor de aceste câteva considerații pentru actualitatea lor *românească.*

D. prof. N. Iorga și-a împărțit cursurile din acest an în două serii, cuprinzând în întâia „Călătorii orientali în Franța”, iar într'a doua: „Caracterul român al instituțiilor din Sud-Estul Europei”. Departe de noi intenția de a da un rezumat amplu al acestor conferințe; ele vor fi în curând oferite publicului european într'un nou volum. Desprindem din ele însă câteva dintre considerațiile de natură sociologică ale autorului, întrucât acestea interesează direct pe cetitorii acestei reviste.

Conferențiarul a emis întâi de toate o părere fondată pe vaste cercetări de specialist: schimbarea concepțiilor în tratarea modernă a istoriei universale. Faptul se dovedește, în întâiul rând, noilor aspecte politice și sociale ale Europei, solidarității politice de astăzi, cu mult mai puternice și mai universale, și apoi privirii mai întregi asupra evenimentelor. De pildă, multă vreme imperiul bizantin și otoman a fost considerat ca o lume cu totul aparte de Europa, foarte puțin afectată de cultura occidentală. Uită acești istorici evoluția care a existat și aici și care a transformat aproape radical vechile concepții asiatice. Din notele celor câțiva călători turci în Franța secolului al XVIII se poate constata interesul — adeseori de copil în fața minunilor — pe care l-a trezit la aceștia progresul izbitor al științei și al moravurilor apusene. Totuș se poate constata la călătorii turci lipsa unei individualități pronunțate, prin prizma căreia să judece lumea nouă, în fața căreia se găseau. Prea multe erau prejudecățile de acasă și prea izbitor contrastul.

Această lipsă de individualitate se poate constata și la cei doi greci, călători în Franța pe la sfârșitul aceluiaș secol, dintre care *Corai* a fost unul dintre celebrii erudiți ai vremii. Judecățile acestuia asupra marilor evenimente de aci (ștergerea regalității, revoluția, etc.) sunt într'o continuă oscilație.

Cu mult mai original și mai just vede țărânul ardelean, de sub restaurație, *Ion Codru Drăgușanu*, ajuns în Franța, în calitate de curier al prințului Ghica, în serviciile căruia întrase. Notele lui de călătorie sunt pline de spirituale și juste

observații asupra noilor invenții de aci și îndeosebi asupra moravurilor societății. Inzeștriat cu un bun simț remarcabil și cu un rar dar de observație, cu toată e lipsit de o cultură serioasă, țărânul acesta desprinde caracterele fundamentale ale civilizației noi, în mijlocul căreia l-a aruncat o soartă de aventurieri neastâmpărat. El constată marea deosebire dintre clasele sociale de aci; entuziasmul rasei pentru ideile sociale; admiră demnitatea ei națională și o dă drept pildă altora. Soarta l-a purtat și prin mijlocul altor popoare (a făcut o călătorie și în Anglia); la nici unul nu a constatat însă interesul pentru popoarele subjugate și spiritul de jertfă pentru eliberarea acestora pe care l-a găsit în Franța. Parisul este pentru el adevăratul suflet al lumii. Observă descreșterea nașterilor și remarcă nici administrația centralistă de aci; și nici producția crescută, datorită muncii mai raționale și noilor invenții.

Țărânului român i-au urmat în tratarea cei doi frați Kogălniceanu: Mihail și Alexandru. D. Iorga a făcut mai întâi un magistral portret al aceluia care a fost unul dintre alcătuitoarii României moderne. A desprins apoi din cunoscută corespondență a lui, trimisă din Luneville „babacului” și surorilor, pasagii cari ni l-au arătat pe tânărul ce număra abia douăzeci de ani, cu o curiozitate neistovită pentru toată cultura vremii cu juste observații asupra mișcării politice, pe care totdeauna și le raporta la stările din Moldova, cu planurile operelor de mai târziu pururea în cap și cu un veșnic dor de Parisul mișcărilor liberale, de care porunca aspră a ocrotitorului său Mihail Sturdza îl ținea departe. Mai târziu pe la 1846 (la Luneville fusese în 1834), a avut norocul să se abată și prin orașul lumină. — Corespondența fratelui său Alexandru, mai puțin cunoscută, ne dă interesante informații asupra întâiei generații de tineri români veniți pentru studii la Paris, întâii cari încep șirul celor ce se încălzesc de ideile politice de aci, și se întorc apoi în țară cu entuziasma de reformă.

În șirul acestora trebuie așezați și numeroșii emigrați politici din ambele principate de după 1848 (cărora d. Iorga le va consacra o altă serie de conferințe, la anul). După o sintetică privire în corespondența și în activitatea acestora la Paris, conferențiarul a arătat frământările lor politice pentru cauza românească. Aceștia însă și cei cari le urmează se interesează tot mai puțin de Franța adevărată, istorică și culturală. Pe ei îi atrage, — cași pe mulți dintre cei de astăzi, — mondialitatea Parisului, cu frivolitățile și nebunia lui modernă.

A doua serie a conferințelor au dat specialistului mai multe posibilități de largi și surprinzătoare sinteze. Ea a fost începută cu respingerea unei prejudecăți, care mai prezintă încă în prezentarea trecutului statelor balcanice: considerarea lor prea individuală, fără de nici o co-

munitate cu statele învecinate. În cele cinci conferințe consacrate acestei probleme, de N. Iorga a arătat, pornind dela întâia civilizație autohtonă: iliro-tracă, cum instituțiile fundamentale ale acestor popoare au aceleași origini, au suferit aproape pretutindeni aceleași influențe capitale romane și bizantine: în organizarea puterii conducătoare a statului, în administrație și justiție, în fiscalitate și sistem militar, precum și în formele vieții

sociale. Deosebit de interesantă prin sin-tezele ei, a fost lecția de înclidere, care a tratat formarea și evoluția elanelor noastre sociale. O idee s'a desprins clară și surprinzătoare pentru mulți dintre cei fals informați asupra acestei părți a Europei: originea democratică a instituțiilor fundamentale ale acestor popoare.

Paris, Februarie.

Ion Breazu

INVĂȚĂMÂNT, EDUCAȚIE

J. H. Pestalozzi (100 de ani dela moartea lui)

Intrebat fiind odată de un prieten, pen-truce nu privește minunățiile atât de sub-lime ale Alpilor, el i-a răspuns: „Omul este lumea mea“. Și în adevăr nimic nu l-a încântat mai mult, nimic nu l-a atras atât de puternic decât ființa omenească. O viață întreagă n'a căutat altceva decât să o înțeleagă în cele mai dosite as-cunzișuri, cu o iubire ce nu cunoștea mar-gini.

buie să ajute dezvoltarea copilului, pre-gătind drumul spre omul mare — deci el nu poate fi decât educativ; — că mai presus decât pregătirea în vederea unei meserii este formarea omului, că o me-serie are mai multă valoare decât sim-plele cunoștințe înmagazinate numai, că

„Ceeace sunt — zicea el — sunt prin inima mea“. Inima-i înțelegătoare i-a de-schis calea spre inimile micilor săraci dela Neuhoof, care simțeau în el mai mult decât pe părintele, pe mântuitorul lor. I-a fost dragă lumea plâpânelor făpturi, atât de dragă încât și-a uitat de sine, și-a uitat de familie, trăia numai prin săracii lui și numai pentru ei. „Am trăit — spune într'un loc — ani de zile în cer-cul a peste cincizeci de copii sărmani, am împărțit cu ei în sărăcie pâinea mea, am trăit însu-mi ca un cerșetor, spre a în-văța să fac pe cerșetori să trăiască ca oa-meni“.

Nu mai cine l-a văzut în mijlocul orfan-ilor dela Stanz, cu fața-i brăzdată, din care radia blândețea, cu ochii adânciți, care exprimau bunătate, a putut înțelege puterea mistică, ce era în stare să înlă-ture orice timiditate copilărească.

Din aceeași iubire, care l-a apropiat de sufletul copiilor, a izvorit și tăria sufletească, care de multe ori părea o încă-pătănare fără rost.

Influența lui Pestalozzi asupra școlilor a fost hotărâtoare. Căci dacă unele din prin ipile lui au fost susținute și de alții înainte de el, ele n'au fost puse în aplicare în totalitatea lor, n'au fost sistematizate și îndreptate unitar spre realiza-rea aceluiaș scop.

Scopul educației — după Pestalozzi — este „adevărată umanitate“. Cum înțelege el acest principiu? Să pleci în educația individului dela ceea ce îi este dat prin moștenire, dela dispozițiile lui, și să le dezvolti pe cele bune prin activitatea proprie, punând pe copil în fața lucrurilor, să le observe cu simțurile lui, așezându-l în mijlocul lor ca să acționeze singur asupra lor. Principiul dinamismului a fost susținut și aplicat de el.

Credința lui era, că învățământul tre-

cele mai superioare însușiri psihice se ba-zează pe aceleași dispoziții elementare, care sunt date în natura omului. De aceea învățământ și educație nu pot fi separate una de cealaltă, fiindcă ele alcătuiesc un tot organic, ce urmărește realizarea ace-luiaș scop. Principiile școlii active sus-ținute cu atâta tărie de pedagogii zilelor noastre, sunt numai o parte a principii-lor pestaloziene, de aceea sunt și unila-terale.

Pe baza principiilor lui și-au alcătuit Schmidt geometria, Plamann științele na-turale, Pfeifer geografia, Nägeli cantul, Lodomus și Rockstoch desemnul.

Pestalozzi a fost mare prin tăria cre-dinții în superioritatea ideilor lui și pu-tința lor de realizare, prin ceea ce a vrut, prin spiritul de abnegație cu care s'a pus în serviciul omenirii înlăturând orice ten-dință egoistă, materialistă sau utilitaristă, prin statornicia și răvna ce i-a sprijinit fiecare idee.

L. Bologna

BIOPOLITICA

Noțiuni elementare asupra tetanosului

(Continuare).

Congelațiile, combustile și instrumen-tele ruogoase produc leziuni ale țesuturi-lor superficiale cari la un moment dat se pot infecta.

Tetanosul ombilical este foarte frec-vent la țară și obvine în urma tăierii cor-donului ombilical (buricul) noilor nă-scuți de către babele ignorante cu foar-fee, cuțite murdare, sau prin tratarea plăgei ombilicale cu pansament și in-strumente infectate.

Tetanosul puerperal ce a fost descris deja în epoca antibacteriană de Coelius Aurelianus, este cel mai frecvent și se produce în cursul nașterii sau în cazurile de avorturi provocate de persoane cari neavând idee de aseptice, infectează plaga uterină prin mâni, instrumente, mătasă, catgut nesterilizate etc.

Avorturile criminale care se practică azi pe un teren foarte intens, distrug le-gile naturii contribuind la involuția nea-mului prin moartea fătului și a mamei.

Aceste avorturi provocate de infirmiere, femei și moașe empirice etc., cu instru-mente murdare, de regulă omoară mama, fie prin infecție puerperală, fie prin tetanos. Am avut prilejul să observ un caz de avort criminal provocat prin rădăcina unei plante care fiind extrasă proaspăt din pământ, a transmis o infecție tetanică mortală.

Orice plagă deschisă ce este tratată cu ierburi, plante sau rădăcini de ierburi bă-bești pot inocula baccilul tpanic.

Baccilul tpanic tot așa cum se găsește în tubul digestiv al animalelor, poate a-junge prin ingerarea alimentelor vege-tale și în organismul uman, unde va ră-mânea în stare de latență până când la un moment dat, găsind un mediu prielnic își va exalta virulența și va produce

boala. Astfel o lovitură (contuziune) asu-pra unui organ în care se afla germenele în stare latentă, poate determina erup-ția boalei.

Leziune minimală a pielii sau a mu-coaselor poate servi ca poartă de intrare microbului. Din fericire acest germene fiind anaerob nu se poate totdeauna des-volta în plăgile superficiale. Dela data infecțiunii până la declararea boalei, trebuie să treacă un timp care variază între 4—30 zile. În acest timp microbul se multiplică la locul de pătrundere lipsit de aer, în asociație cu alte specii de mi-crobi putrefianți, cari îi favorizează vi-rulența.

El secretă o toxină filtrabilă foarte pu-ternică, (0,000.000,025 cm³ omoară un șoarece) ce are eleție pe suprafața ner-voasă. Toxina secretată trece în sânge, de unde apoi merge dealungul nervilor pe-riferici, până la sistemul nervos central.

Boala se prezintă sub mai multe forme, și gravitatea ei este în funcție de grupul nervilor motori care sunt atinși. De re-gulă începe prin contracțiuni puternice a mușchilor feței, (rizus sardonicus — răs sarcastic). Corpul devine rigid, luând forma unui pod. Copilul atins de boală devine țepăan ca scândura. Moartea deo-biceiu vine prin asfixie, în timp de 1—8 zile sau săptămâni deardândul.

Dupăce astfel am cunoscut agentul pro-ducător de boală, modul de pătrundere în organism și cum acesta otrăvește orga-nismul, vom vedea că mijloacele de apă-rare față de boală cași tratamentul, vor fi relativ ușoare.

Medicina zilelor noastre și-a câștigat incontestabil merit de-a fi arătat efica-citatea serurilor în terapia diferitelor boale infecțioase. Intre aceste ia un loc de frunte serul antitetanic care se întrebun-

țază eu scop preventiv și curativ, cu rezultate strălucitoare.

Pentru a lupta contra tetanosului avem nevoie de concursul conștient al bolnavului, care știind pericolul ce-l așteaptă, în cazul când va avea vre-o rană produsă în condițiunile descrise mai sus, să alege în grabă la medic.

În cazuri de plăgi produse în condițiunile arătate mai sus, cari conțin particule de pământ chiar microscopic, nisip etc., trebuie aplicată imediat o desinfecție riguroasă prin lavajul plăgei cu substanțe antiseptice în concentrație suficientă.

Plăgile în care au pătruns corpuri străine (bucăți de pământ, petricele, proiectile etc.) trebuie extrase, iar părțile plăgii supurate, necrozate sau mortificate trebuie curățate, amputate și desinfectate.

Surgerea de sânge dintr-o plagă proaspătă presupusă de infectată, constituie un mijloc de depărtare a corpurilor străine aflate în plagă, cari servesc ca vehicul microbilor tetanici. Deci totdeauna înainte de-a fi aplicat primul pansament pe o plagă (tăietoare sau contuză) proaspătă, e bine să lăsăm să curgă puțin sânge din ea.

Toate acestea însă nu ne pun la adăpost față de infecția tetanică.

Pentru a împiedeca cu siguranță aparițiunea tetanosului, este nevoie, de a se injecta de timpuriu de către un medic 1—2. doză preventivă de ser antitetanic. Dosa preventivă este cu atât mai eficace, cu cât injecția e administrată într'un timp mai apropiat de momentul inoculării. Deci când avem o plagă suspectă, să ne grăbim la medic pentru ca să o desinfecțeze și să ne facă tratamentul preventiv.

Serul antitetanic (antitoxic) se administrează cu scop preventiv la plăgile deschise mânjite cu pământ sau cu excrement de animale și la intervențiunile chirurgicale tardive ale plăgilor bănuite de infecția tetanică.

Când o plagă negliabilă s'a vindecat fără să fi fost luată în seamă, iar după un timp de 1—3 săptămâni, observăm dureri în mușchii masticatori (gurei) și jenă la deschiderea gurei sau în funcțiunea altor organe, să ne gândim la posibilitatea unei infecțiuni tetanice. În cazurile acestea să consultăm fără întârziere medicul pentru a ne face tratamentul cu ser antitetanic, cu care în special la început și de multe ori și în plină evoluție a boalei, se poate demonstra efectul terapeutic, prin salvarea vieții.

Dacă cineva nu a primit injecție preventivă cu ser antitetanic, sau se poate întâmpla ca dosa preventivă primită, să nu fi fost suficientă, îndată ce s'ar ivi primele semne ale boalei ce le-am indicat, să se prezinte la medic sau la cel mai apropiat spital.

Moasele sau cei cari asistă la nașteri, trebuie să poarte o deosebită atenție, la tăierea cordonului ombilical, să nu o facă cu instrumente ruginite sau nedesinfectate. Pentru acest scop trebuie să avem instrumente (foarfece) sterilizate prin

fierbere, flambate la spirt sau ținute în alcool de 96°. Pansamentul plăgei ombilicale cași așa de legat cordonul la noul născut să fie absolut sterile. Spre a preveni ivirea tetanosului la noii născuți, ar fi bine să se introducă la țară pansarea obligatorie (a buricului) cu ser antitetanic (în pubere).

Dacă o femeie ține cât de puțin la viața ei, să nu cheme nici când la nașterea femeii sau moașe empirice. Acestea în cursul nașterii sau după naștere, prin mâni sau instrumente murdare care introducându-le în uter, sau atingând eventualele leziuni vulvare sau perineale, inoculează diferiți microbi, cari dau moartea mamei, fie prin infecție puerperală, fie prin tetanos.

Unii dintre pacienți, deși poate cunoscând pericolul boalei, totuși de frica ac-

cidentelor serice, nu se prezintă la tratamentul preventiv sau curativ. Accidentele de acest soi, sunt extrem de rari, se prezintă cu ușoare fenomene locale sau generale, cari dispar repede și de multe ori chiar neluate în seamă.

Acei cari îndată după primirea unei plăgi infecte se vor prezenta la tratamentul preventiv, vor fi cu siguranță salvați.

Acei cari se vor prezenta la tratament, când boala este ivită, sau este deja în plină evoluție, vindecarea va fi problematică.

Prognosticul boalei mai depinde și de formele ei. Deci având totdeauna în minte aceste puține noțiuni, vom fi puși la adăpost față de pericolul infecției tetanice.

Dr. Emil Zinveliu

ARDEALUL VECHIU

Bibliografia Ardealului (5*)

Ios. Leonhard: Lehrbuch zur Beförderung der Kenntniss von Siebenbürgen, Hermannstadt u. Kronstadt 1818.

Lagarde: Voyage de Moscou à Vienne. Paris 1824.

Ios. Carl Eder: Erste Anleitung zur Kenntniss von Siebenbürgen. Hermannstadt 1824.

Rohrer: Statistik der österr. Keiserthums. Wien 1827.

Walsch: Voyage en Turquie. Paris 1828.

Mathias Stopfer: Erläuterungen der Grundgesetze für die Carlstädter, Warasdiner u. Banatische Militärgrenze. Wien 1831.

Transsilvania, periodische Zeitschrift für Landeskunde. Redigirt von Iosef Benigni von Mildenburg u. K. Neugeboren 1833—1838. T. I—III.

G. Scheint: Das Land u. Volk der Szekler physischer, politischer, statistischer u. gerichtlicher Hinsicht. In: Die Landes u. Volkskunde. Pesth 1833.

Schematismus venerabilis cleri dioecesis Albensis pro anno 1834, Claudiopoli.

Kemény I.: Notitia historico-diplomatica Archivi et Literalium Capituli Albensis Transilvaniae. T. I—II. Hermannstadt 1836.

Fényes Elek: Magyarország s a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapota statistikai és geographiai tekintetben. Pest 1836—40 T. 1—6.

Kemény I.: Notitia historico-diplomatica Archivi et Literalium Capituli Albensis Transilvaniae. 2. vol. Cibinii 1836.

Christian Heyser: Die Kirchen-Verfassung der A. C. verwandten in Grossfürstenthum Siebenbürgen. Wien 1836.

Franz Xav. Hene: Beiträge zur dacischen geschichte, Nebst lytographirter Abbildung einiger merkwürdiger Monumente des Alterthums. Hermannstadt 1836.

Kemény I.: Deutsche Fundgraben der geschichte Siebenbürgens. T. 1. 2. Klausenburg 1839.

Karl Neugeboren: Handbuch der geschichte Siebenbürgens. Hermannstadt, 1836.

H. Benigni v. Mildenberg: Handbuch der statistik u. Geographie des Grossfürstenthums Siebenbürgen. Hermannstadt, 1837.

Idem: Statistische Skizze der Siebenbürgischen Militär-Gränze. Hermannstadt 1837.

Idem: Kurzer Unterricht in der Geographie Siebenbürgens zum Schulgebrauch. Hermannstadt 1837.

C. Neugeboren: Handbuch der geschichte Siebenbürgens. Hermannstadt 1836.

Wilhelm Löw: Ansichten über die landwirtschaftlichen Zustände der Sachsen in Siebenbürgen. Kronstadt 1837.

— Siebenbürger Wochenblatt, 1837—1848.

— Unterhaltungsblatt für Geist, Gemuth und Publicität (vaterlandskunde). 1837—1848, 1855—1857. I—XV. Aceeaș Neue Folge I, II, III.

— Erdélyi dieták végzései. Kolozsvár 1837.

Székelly Sándor: Unitaria vallás Történetei Erdélyben. Kolozsvárt 1839.

I. Lenk v. Treuenfeld: Siebenbürgens geographisch — topographisch — statistisch - hydrographisch - u. orographisches Lexikon. T. 1—4. Wien 1839.

Deutsche Fundgraben der geschichte Siebenbürgens. Publicat de I. Kemény. 1839—1840, T. I—II.

Joh. Springer: Statistik der österr. Kaiserstaates. Wien 1840. T. I—II.

Kurz A.: Nachlese auf dem Felde der ungarischen u. Siebenbürgischen geschichte nach authentischen bis jetzt unbekanntem oder unbenützten Quellen u. Urkunden bearbeitet. Kronstadt 1840.

* V. începutul în nrele 49—50 și 51—52 din anul 1926, și 4, 6—7 din a. e.

Activitatea lui Ioan Slavici la „Tribuna” din Sibiu (7)

Tabloul acestor cărți vorbește singur despre directiva literară ce o dădea Slavici, din Sibiu. Câtă vreme Eliade, cu care l-am asemănat, ca întemeietor de bibliotecă, urmărea împământenirea în spiritul românesc a capodoperelor literaturii universale, prin traduceri în versuri sau în proză¹, Slavici dă mai mare importanță literaturii originale. Deosebirea aceasta de program reflectează tendințele fundamentale ale vremii.

Pe timpul lui Eliade eram în faza imitativă a creației literare și de aceea era necesar să se facă cunoscute românilor operele de model, pentru a putea fi imitate. Acum însă în timpul „Tribunei”, critica temeinică și competentă² dăduse directiva de dezvoltare a literaturii originale românești, în spiritul literaturii noastre populare, singura noastră tradiție literară încă, putând servi drept punct de plecare și pentru o literatură cultă.

De aceea biblioteca „Tribunei” cuprindea mai ales povești, anecdote și legende populare, prelucrate nu numai în proză, ci și în versuri. Alături de producția originală de acest gen, apar însă și traduceri de aceeași natură din opera celebră a lui Andersen.

Operele de compoziție sunt puține, după cum puține erau și acelea dela „Foiață”. Seria bibliotecii o deschidea tocmai o astfel de operă: nuvela lui Slavici, *Pădureanca*, dar ea rămâne singura nuvelă originală. Golul producției originale de această natură îl umple traducerea din autorii populari în vremea aceea ai diferitelor literaturi străine. Printre aceste traduceri apar și câteva opere dramatice, cari s’ar fi putut reprezenta de diletanți pe scenele improvizate din orașele ardelenne, sau pe scena veche a Teatrului orașenesc din Sibiu.

O altă notă caracteristică a acestei bibliotecii este împrejurarea că autorii români, pe cari îi cuprinde, și fără îndoială și traducătorii, din țările cari unii sunt neanunțați, sunt în majoritate din cuprinsul Monarhiei. Printre ei: cunoscuta poetă dela Iași, Matilda Cugler-Pozi, care cel puțin prin naștere făcea parte din Monarhie; popularul autor de povești Ispirescu, prea apropiat, prin opera lui, de intențiile lui Slavici ca să lipsească dintr-o astfel de colecție; I. L. Caragiale, prietenul și tovarășul de redacție dela „Timpul” din București; și Eleonora Tănăsescu, care, devenind soția lui Slavici, era și ea ardeleană acum. Toți acești scriitori din afară de granițele Monarhiei, sunt în minoritate față de cei din Ardeal.

O altă dovadă despre străduința lui Slavici de a porni o mișcare literară aici în Ardeal, de a stimula la muncă talentele ascunse sau necunoscute îndeajuns de aici. Și dacă ar fi să amintim, de exemplu, numai relevarea și încurajarea poetului George Coșbuc, care la „Tribuna” și-a încordat mai vârtos aripile talentului, încă ar fi de ajuns pentru a-i recunoaște lui Slavici meritul de adevărat Mecenat al noii literaturi ardelenne.

Cum s’a văzut din tabloul cărților, cari formează biblioteca „Tribunei”, Slavici are și serii originale, cu cari alimentează opera literară a ziarului, îndrumată tot de el.

Aceste scrieri aparțin la trei genuri literare, cultivate de el și înainte de a veni în Sibiu ca director al „Tribunei”. Cea dintâi este nuvela țărănească *Pădureanca*, publicată în întâiul an de apariție al ziarului.³ Prin proporțiile ei; prin amploarea descrierilor, cu tendința de a caracteriza două regiuni învecinate din apusul teritoriului locuit de români: regiunea păduroasă de pe versanta vestică a Munților Apuseni, și câmpia în care se topește dealurile locuite de acești „Pădureni”; prin analiza psihologică detaliată, care năzuiește să înfățișeze sufle-

tul populației ce locuiește aceste regiuni în ce are el mai specific; prin episoade variate ce caracterizează întregă viața acestei vigouroase extremități a poporului nostru,⁴ „Pădureanca” este un adevărat roman popular, — una dintre cele mai desăvârșite opere ale lui Slavici. Ea este menită să deschidă seria în bibliotecă și rămâne până la urmă cea mai valoroasă creație autohtonă din întreaga colecție „Tribunei”.

După această răspândire în Ardeal, „Pădureanca” a rămas multă vreme în umbră. Întâiele colecții mari de nuvele ale lui Slavici n’au încăput-o și ea a fost retipărită abia în anul 1924 în al treilea volum de nuvele la „Cartea Românească”.

A doua operă literară a lui Slavici, tipărită mai întâi la „Tribuna”, care și ea apare în bibliotecă, este povestea *Păcată în satul lui*.⁵ Plină de umor și de comic al situațiilor, această poveste este un episod din viața cu proporții de epopee a celui mai popular erou al basmelor noastre, îmbrăcată într-o limbă de o creație originală, deși înrudită cu limba poporului. Este remarcabilă la această poveste graduația — artistică — a „păcălelilor”, dela cea mai neînsemnată, care constă în împrejurarea că Păcală prin șiretenia lui își previne totdeauna consătenii, când aceștia vor să-l mustre pentru juninea lui, care le paște hotarul, desarmându-i prin plângerile lui despre răutatea vitei, și până la culminarea acestor păcăleli, prin determinarea dușmanilor lui statornici de a se arunca în apă din apropiere, unde se înecă toți, rămânând el singur în sat cu soțiile bărbaților înecați.

Povestea este mai bine cunoscută, căci ea a fost încorporată în întâiul volum de povești, apărut la 1908 și de atunci s’a retipărit mereu.

Mai necunoscută a rămas încercarea dramatică *Polipul Unchiului*, tipărită mai întâi în același an al „Tribunii”.⁶ Ea n’a pătruns în colecția bibliotecii și nici în altă formă nu s’a mai tipărit de atunci.

Polipul Unchiului este o mică comedie, fără pretenții. Slavici o numește numai „scene comice”. Ea are însă un dialog viu, firesc și în cele cinci scene se desvoltă peripecțiile unei intrigi de dragoste, care poate deștepta interesul prin neprevăzutul ce o alimentează până la urmă. Atât prin psihologia personajilor, cât și prin caracterul acțiunii ea ne amintește comediile lui Molière — fără să cunoaștem vre-o dovadă despre simpatia lui Slavici față de acest clasic autor de comedii.

Mă întreb, ce motiv l-a putut determina pe Slavici să nu tipărească această comedie într-o broșură aparte, în cadrele bibliotecii chiar, pentru a putea fi mai ușor întrebuințată în repertoriul tovarășilor de diletanți, alcătuite temporar, cari dădeau reprezentații teatrale în unele orașele ardelenne cu populație românească. În „repertoriul” ardelean din acel timp ea ar fi putut ținea un loc de frunte între compozițiile originale. Poate că în astfel de cercuri teatrale ea ar putea deștepta interes și astăzi.

Tot așa de necunoscută, cași „Polipul Unchiului”, a rămas o altă scriere a lui Slavici: scrisorile trimise la ziar din închisoarea dela Vaț, cari poartă un titlu comun: *Fapta omenească*.⁷

Condamnat la închisoare pentru îndrăzneala de a judeca aspru Statul maghiar, care-și făcuse piatră de temelie din asuprirea minorităților; dușmanit de mulți conaționali ai săi pentru politica sa împăciuitoare; botezat chiar cu epitetul de „trădător” de unii, pentru această atitudine — Slavici pleacă să-și împlinească osânda cu sufletul plin de amărăciune. În închisoare își face procesul conștiinței și își caută mângâiere în spe-

¹ V. I. Slavici: *Românii din Ardeal*, Bibl. Minerva, 86, p. 14—15.

² „Tribuna” an. III, 210—214, la „Foiață”.

³ Nr.ii 222—225, la „Foiață”.

⁴ „Scrieri adresate unui om tinăr”, la „Foiață”, an. V, 243—289.

culațiuni filosofice. Infățișând acest proces de conștiință, scrierile sale au valoarea unor *confesiuni*.

Mângăierea și-o află în filosofia creștină, spre care sufletul lui s'a îndreptat încă din anii de universitate. Ea singură îl poate consola pe omul faptei, care zădarnic așteaptă recunoștința semenilor săi.

O filosofie sentimentală se desprinde din aceste scrisori. Altoită pe pesimismul inițial, în care se pot urmări influențe din Schopenhauer, ea apare, în concluzie, ca un puternic moment de stoicism, întemeiat pe virtuțile religiei creștine, pe cari i-le sugerează, cu o străduință călduroasă, tinărului închipuit, căruia i-se adresau scrisorile.

„Eu nu cercetez, ce este și ce nu este Dumnezeu — asta e treaba teologilor! — ci mă mărginesc a-ți spune, că pentru mine omul, el este numai iubirea, de care sunt pătruns și prin care mă dau eu însumi de bună voie lumii, din care am eșit și în care am să mă întorc după trecerea mea prin viața pământeană.

„Eu am căutat cu multă însetare mângăierea științei, dar n'am găsit nici în cărțile învățaților, nici în capul meu decât mulțumirea de a-mi fi împăcat gândurile: mângăierea sufletească, pe care mi-o dăduse iubirea învățată dela mama mea, pacea dintre mintea mea și inima mea n'am găsit-o decât în *arta inspirată*, în muzica lui Beethoven, în marmura cioplită de meșterii mari, în pânzele lui Rafaelo, în operele scrise de oameni, cari au vorbit sub stăpânirea iubirii covârșitoare, numai atunci am găsit-o, când am ajuns să înțeleg, că iubirea m'a făcut ceea ce sunt și că numai prin iubire mă pot feri. Singur Dumnezeu însă le iubește toate deopotrivă și singură iubirea lui este fără de margini: eu omul am să mă mărginesc și în iubire potrivit cu slabele mele putințe.

„Lumina mângăierii nu mi s'a ivit decât atunci când m'am întrebat:

„*Omule! Ce ai tu să iubești mai presus de toate și până unde are să meargă iubirea ta, pentruca mereu vesel, mereu avântat, mereu mulțumit să treci prin viață!*”

„Întrebarea aceasta e punctul de plecare al întregii înțelepciuni omenești, al filosofiei practice, al moralei, fie religioase, fie practice, fie sociale, al esteticii și mai presus de toate al pedagogiei, pentru mine cea mai înaltă și mai de căpetenie dintre toate științele“.

În pasagiile următoare povestește apoi cum a căutat în disciplinele cunoștinții omenești deslegarea problemei chinuitoare a esenței vieții, și cum s'a oprit la urmă la filosofia religiei creștine. El avea de acasă credința religioasă a părinților săi, în forma aceea naivă, cum o are țaranul. Și ținea la ea. În timpul studiilor a găsit filosofi cu o concepție mult deosebită de filosofia creștină; a găsit însă alții, cari se apropiau foarte mult de această concepție și avea la dispoziție sfânta scriptură, în care se cuprindea această filosofie. Le-a luat și le-a cercetat pe toate. O parte de adevăr a aflat la filosofi; adevărul în întregime însă, spune el, numai în filosofia creștină l-a aflat. Pentru el deci scrierile Apostolilor sunt superioare tuturor tratatelor de filosofie.

Aceste scrisori au o importanță deosebită pentru amănunțele de biografie ce le cuprind, cu privire la tinerețea lui Slavici și cu privire la viața lui Eminescu, bunul lui prieten, dar valoarea lor esențială stă în faptul că din ele apare *personalitatea morală* a lui Slavici, care a fost consecvent cu sine însuși toată viața. De aceea, mai ales, sunt vrednice să fie scoase din negura uitării.

(Va urma)

Olimpiu Boțoș

PROBLEME ECONOMICE

Progres și mizerie

Nimeni nu poate contesta imensitatea progreselor tehnice.

Pământul îl poți înconjura comod cu diferite vehicule, pe apă, pe uscat și prin aer.

La un prânz copios poți gusta din toate fructele, ce le produc țările calde.

Pentru telegraf, telefonie, radiotehnică, s'au suprimat distanțele.

Cărbunii, sarea, păcura, mineralele, ies cu milioanele de tone din măruntaele pământului, grație lucrării neobosite a mașinelor.

Milioane de stative, cu milioane de suveici, prelucră fără astâmpăr bumbacul, inul, cânepa, lâna, în valuri de pânză și valuri de stofă, de toate calitățile și în toate culorile.

...Și așa mai departe. Putem releva în volume întregi, grandoarea invențiilor tehnice și rezultatele fantastice ale industriei.

Ne-am aștepta ca în măsura progreselor materiale și intelectuale să fi ținut pas progreselor morale și sociale. În proporția celor dintâi să fi crescut fericirea societății, fericirea omului.

Suntem departe de acest ideal.

Istoria e plină de răboaie și intrigi meschine; de uneltiri și distrugeri sălbatice, fioroase; de silnici și nedreptăți.

Cu toată știința sociologiei de astăzi,

societatea e relativ mai slab organizată decât pe timpul faraonilor.

Abisul dintre cei sătui și cei flămânzi e și astăzi tot așa de spăimântător ca acum sunt cinci mii de ani.

Deoparte, cei zece mii de suprasaturați, ghiftuiți, multimilionari, sau cum vreți să-i numiți. De altă parte, milioanele de nevoiași, cari abia vegetează. Iată cele două extreme.

Toate invențiile tehnice, toate progresele materiale le exploatează cei zece mii.

Natura detestă acumulările inerte. Nu consfințește decât aglomerările de forțe active, producătoare. Océanele sunt izvoare nescacate de energie. Din ele își iau sborul norii, cari fecundează pământul. Ele sunt rezervoarii fantastice de viață.

Bălfurile, mlaștinele stătătoare sunt condamnate ca izvoare de miasme și infecții.

În organizația socială, nedreptatea s'a inaugurat în momentul, când s'a introdus banul, ca „mijloc de schimb“. Din mijloc de circulație a bunurilor economice, banul a devenit un scop al vieții omului. Din lumea ideilor, sufletul s'a scufundat și mai mult în lumea materiei. Omului i-s'a dat posibilitatea să acumuleze banul, de multe-ori fără rost, în detrimentul altora.

Natura ne dă lecții destule, ca să ne desmetecim. Dar nu învățăm nimic din ele.

Sgârcitul trăiește mai rău decât un

câine. Moare. Averea i-se risipește în toate vânturile. Ori rămâne ascunsă în pământ, până când întâmplarea „oarbă“ o descoperă, te miri când, în beneficiul unor urmași te miri de unde.

Alți cumulari, suprasaturați de mâncări delicate și vimuri focose, mor literalmente de foame. Cât cancerul, cât arterioscleroasa, cât gastritele, carditele și alte — ite interne le impun regimul cel mai strict de post, până-i dau gata, aruncându-i în sicriu numai cu pielea și scheletul. — În schimb, țaranul, care în regimul lui alimentar abia cunoaște friptura și prăjitura — dar cu atât mai bine mămăliguța și borșul — o scoate cu sănătate la sută de ani!

Lecții de aceste sunt foarte frecvente, dar nu vrem să le înțelegem. Sunt grăitoare, dar rămânem surzi. Ar trebui să ne zguduie, dar inima noastră e împietrită.

Abia câte un Alfred Nobel, câte un Carnegie și ceata mică a generoșilor mecenafi, fac excepție salvând cât de cât onoarea și prestigiul culturii omenești. Din exemplul lor putem învăța, că la urma urmelor fericirea nu e identică cu averile materiale, nici cu progresele industriei.

Din vârtejul svârcolirilor intelectuale și economice eșim complet desorientați și scârbiți. Nu ne putem însenina sufletul decât refugiindu-ne în templul culturii. lui Christos, lăpădând dela noi „toată grija cea lumească“.

Gavril Todica

Corespondență din București

Comemorarea războiului pentru independență

În anul acesta se împlinesc 50 de ani dela războiul din 1877—78, care ne-a dat independența. Universitatea liberă a luat inițiativa de-a serba această comemorare prin un ciclu de 10 conferințe, care se vor ține la Ateneu. În aceste conferințe se va face istoricul acestui războiu din toate punctele de vedere. O deosebită importanță au aceste conferințe prin faptul, că părțile cele mai interesante, care vor trata despre situația politicii externe și congresul dela Berlin, vor fi expuse chiar de către d. Ionel I. C. Brătianu. Prima conferință din acest ciclu a avut loc în ziua de 4 Februarie, când a vorbit d. prof. univ. Al. Lapedatu, arătând firul istoric al politicii și ideii naționale la neamul românesc dela așezarea lui pe aceste plaiuri până la izbucnirea războiului. A doua conferință s'a ținut în 11 Febr. și de către d. Vintilă Brătianu, care a făcut un expozu asupra situației interne a României în anul 1877. Vinerea trecută, în 18 Febr., a conferențiat d. Ionel I. C. Brătianu tratând despre „Situația politică externă dela criza balcanică până la pacea dela St. Stefano“.

Viitoarele conferințe se vor desfășura în ordinea următoare:

25 Februarie: Desvoltarea armatei române dela 1830—1877. Operațiile până la sosirea în fața Plevnei cu proiecțiuni, d. general Radu Rosetti.

4 Martie: Operațiile dela 26 August 1877 până la încheierea păcii (cu proiecțiuni), idem.

11 Martie: Congresul dela Berlin și consecințele lui, d. Ion I. C. Brătianu.

18 Martie: Consecințele războiului și desvoltarea internă în urma lui, d. I. G. Duca.

18. Martie: Consecințele războiului asupra românilor din Bucovina și Basarabia, d. prof. I. Nistor.

1 Aprilie: Consecințele războiului asupra românilor din Ardeal, d. profesor Sextil Pușcariu.

8 Aprilie: Influența războiului asupra stărei culturale după războiu, d. C. Banu.

Expoziția Pan Ioanid

Duminecă în 13 l. c. s'a închis una din puținele expoziții de pictură în care te simțea bine și dela care plecai cu un sentiment de adâncă mulțumire de artă. Pictorul Pan Ioanid, care a muncit greu o viață întreagă până și-a asigurat un loc de cinste în templul picturii noastre, se distinge prin dragostea lui de pământul țării în care trăiește. În vreme ce pictorii noștri tineri alergă după impresii și motive prin țări străine, de unde se întorc cu pânze cari nouă nu ne spun nimic, P. Ioanid ne înfățișează în tablourile sale viața noastră așa cum o trăim noi zi de zi, căutând să evidențieze mai cu seamă partea pitorească și poetică a acestei vieți. În nu mai puțin de 16 pânze ne redă viața dela țară sub aspectul ei vesel al diferitelor jocuri și îndeosebi al horei. Și cu ocazia expozițiilor sale anterioare am remarcat la I. Ioanid o deosebită predilecție pentru horă, pe care ne-o înfățișează în nenumărate variante. Coloritul ca și desemnul acestui pictor se mențin în tradiționalismul elasic. O calitate deosebită e felul cum știe să dea lucrurilor sale admirabile efecte de lumină. Din acest punct de vedere sunt neîntrecute bucățile „Foc în crâng“ și „Popasul țigănilor“.

Șezătoarea Ligii Culturale

De când s'a înființat pentru secția din București un comitet de doamne se aranjează în fiecare iarnă câte-o șezătoare, care are un deosebit interes prin caracterul său etnic. La această șezătoare costumul național este obligatoriu pentru d-ne și toată noaptea nu se dansează decât jocuri naționale. Până și programul de cântări are un caracter curat românesc, predominând muzica și cântecele din popor. În modul acesta Liga reușește să dea, în mijlocul carnavalului foarte cosmopolit al Bucureștilor, o serbare curat românească. Șezătorile acestea dau tineretului universitar prilej să-și cultive și întărească sentimentele naționale și să-și cimenteze legăturile sufletești, fiindcă sub egida Ligii se întrunesc studenții din toate provinciile țării. Serbarea aceasta sburdă de un avânt tineresc, cum nu se poate vedea nici la petrecerile propriu zis ale studenției, unde acest avânt e înăbușit de „muzica“ și de „danțurile“ scabroase ale negrilor din Africa. Pentru ardeleni din București șezătorile acestea devin tot mai mult un loc de întâlnire plăcută. Șezătoarea care a avut loc Sâmbătă în 12 l.

† Traian Grozăvescu

Cumplit a lovit și de astădată mâna sorții! Dacă ar fi numai frageda vârstă bărbătească, pe care a curmat-o nemiloasa lovitură, și ar fi deajuns să ne tulbure simțirea și să ne îmbete judecata, prin nedreapta ei fatalitate! Dar așa, că a înfundat, — și pentru totdeauna — un isvor vânoș de subline melodii, cari se revărsau asupra auditorului cu putere de vrajă, tănică sursă de încântare a omului și prin aceasta de înobilare a sufletelor, care sorbeau cu mistică evlavie armonia neînchipuită ce se revărsa prin rostul lui binecuvântat!?

Lumea românească l-a cunoscut numai ca pe o revelație, în apariții de-o clipă, păstrând însă necurmate ecouri interioare. Căci plecase în țări streine ca să culeagă iscusință și să-și înrădăcineze apoi în această iscusință minunatul său talent. Așa avea să se întorcă între ai săi, cari îl așteptau cu credință nesdruncinată, pentru a-i împărtăși cu neprețuitul său dar, ce pusesse în umire lumea întreagă.

Și ziua întoarcerii era aproape. Se făcuse întâia ei vestire. Întâiele zile ale primăverii ce vine l-ar fi aflat pe pământ românesc, ducând colind de încântare sufletească prin marile orașe ale țării de dincoace de munte. Acesta ar fi fost poate numai începutul...

Dar o mână îndrăzneată de femei smintită, ce se pregătea să intre într'un spital de nervi, și care era soția lui legitimă, a putut pune capăt într'un moment blestemat acestei comori de nobile simțeminte și acestui isvor de muzică sublimă.

Și pământul său natal i-a primit numai trupul neînsuflăit, înainte de vreme. Iar glasul său fermecat îl va aștepta în zadar, cu doblu în suflut, nu în îmbrăcăminte, până la moarte, asemenea unei logodnice credincioase, — generația de români, care l-a cunoscut. Și îi va binecuvânta amintirea!

Lăsăm document posterității, convenția încheiată de regretatul cântăreț cu agenția teatrală din localitate, pentru turneul lui din primăvara ce vine:

c. a fost onorată de prezența M. S Sa Reginei și a A. Sale Principesa Elena.

Din viața ziaristilor

Sindicatul ziaristilor din București și publicat darea de seamă pe anul 1926, d care reținem următoarele date interesante. Sindicatul a avut 152 de membri ordina și 37 de pensionari. Bilanțul anului trecut are la activ 8.104.501,02 lei, iar la pas 7.582.474,47 Lei, soldând deci un excident în suma de 522.026,55 Lei. În curs anului 1926 s'au plătit pensionarilor pens dela 1500—4300 lei lunar, în total pensii plătite în anul 1926 se urcă la frumoasă sumă de 1.064.400 lei. Afară de pensii s'a mai dat și ajutoare lunare.

Sindicatul are un palat cu o sală festivă care va fi pusă în viitor la dispoziția ziarștilor din București. Palatul e situat în centrul capitalei și reprezintă o valoare de aproape 50 milioane lei. Sindicatul are jază în fiecare iarnă un bal mascat, care e cel mai bine vizitat de publicul bucureștean. În iarna aceasta balul a realizat un profit curat de 900.000 de lei. Membrii acestui sindicat pot fi numai ziarștii profesioniști, cari lucrează la unul din cotidianele bucureștene și alegerea lor se face prin vot secret în adunările generale.

Cronica

Intre Agenția Teatrală „România Artistică“ Cluj Piața Unirii 4, reprezentată prin d-nul Leonard Paukerow, c. de parte și d-nu Traian Grozăvescu, cântăreț al Operei d stat, Viena, VIII, Lerchenfelderstrasse 6 de altă parte, s'a încheiat azi următoarea convențiune, prin mijlocirea Agenției Teatrală „Ithma“ Viena I Schellinggasse 12.

1. Agenția Teatrală angajează pe d-nu Traian Grozăvescu pentru zece concerte resp. reprezentații de Operă în Ardeal și Banat. Aceste concerte trebuie să aibe loc în acest interval de timp: 3 Aprilie 1927 (ca prima zi de spectacol) până inclusiv 20 Aprilie 1927.

2. Aceste 10 concerte resp. reprezentații de Operă vor avea loc în următoarele orașe și astfel repartizate: Oradea-Mare (o seară prima reprezentație), Cluj (patru seri, ș anume două la începutul turneului) și două seri la sfârșitul turneului), Tg.-Mureș (o seară), Brașov (o seară), Sibiu (o seară) Arad (o seară), Timișoara (o seară).

3. Din aceste 10 seri, prima sau a doua va fi o reprezentație în beneficiul Sindicatului Presei Române din Ardeal, și anume în forma, ca d-nul Grozăvescu să nu figureze singur în întreg programul serii, ci ca oaspe principal; fie în cadrele unui concert fie într-o reprezentație de Operă. Dacă e vorba de un concert pentru Sindicatul Presei, atunci rămâne ca d. Grozăvescu să cânte două arii din opere și câteva doime românești (Doine). (Nota Redacției: La urmă acordul a fost să cânte în „Carmen“ în beneficiul Sindicatului, la Opera română).

4. Agenția Teatrală are dreptul să aleagă numai pentru Cluj, dacă cele patru seri, să fie concerte sau reprezentații de Operă, pentru toate celelalte orașe acordul se înțelege numai pentru concerte.

5. Agenția Teatrală se obligă să comunice cel mai târziu până la 20 Martie 1927 în câte seri va aranja la Cluj reprezentații de Operă cu d. Grozăvescu, pentruca în înțelegere cu dânsul să stabilească care s'a fie acele opere, în care va cânta. De asemenea în deplin acord reciproc va trebui să se

fixeze cel mai târziu până la 20 Martie datele exacte pentru toate concertele din acest turneu.

6. Agenția Teatrală plătește d-lui Grozăvescu un onorar de 50.000 lei pe seară (concert sau reprezentație de Operă) precum și o sumă fixă pentru cheltuieli de voiaj de 50.000 lei. Excepție face numai reprezentația specială în beneficiul Sindicatului Presei, pentru care onorarul se fixează la 25.000 lei. Așa că onorarul întreg ce are de plătit Agenția Teatrală d-lui Grozăvescu împreună cu cheltuielile de voiaj face 525.000 lei.

7. Agenția Teatrală împreună cu d. Grozăvescu se obligă să plătească fiecare câte 5% (cinci procente) din onorarul de 450.000 (adecă fără a se socoti onorarul pentru reprezentația în beneficiul Sindicatului), asta face 22.500 lei pentru fiecare contractant ce trebuie de plătit Agenției Teatrale internaționale „Ithma“ Viena ca provizion pentru mijlocirea acestui contract.

8. Agenția Teatrală se obligă ca onorarul întreg, plus cheltuielile de voiaj, plus provizionul mai sus stabilit, în total dar 547.500 lei să deuipe la o Bancă din Viena, și anume „Erste Österreichische Sparkasse“ Viena I Graben 21 pe numele d-lui Grozăvescu.

9. D-nul Grozăvescu se obligă ca cel mai târziu la 20 Febr. să comunice Agenției Teatrale programul concertelor, prin scrisoare recomandată.

10. Pianistul necesar pentru acompaniament la concert, trebuie să-l angajeze Agenția, și să nu fie schimbat din concert în concert.

11. Boală motivată cu act medical de d. Grozăvescu care îl pune în imposibilitate să cânte la data fixată, sau boli contagioase, doliu în țară, sau alte cazuri de forță majoră prevăzute în lege, cari împiedică aceste reprezentații, suspendă valabilitatea acestei convenții.

12. Dacă unul din cei subscriși nu va împlini obligațiile mai sus stipulate și nu va respecta această convenție, va fi obligat să plătească o amendă convențională de 500.000 lei.

13. Impresariatul general pentru acest turneu rezidă exclusiv în mâinile Agenției Teatrale, resp. conducătorului ei, dlui Leonard Paukerow.

În caz de conflict, ambii subscriși se supun competenței tribunalului din Cluj.

Cluj și Viena, 5 Febr. 1927.

H. Trandafir

Cronică mărunță

— D. dr. N. Lupu, primarul sectorului de verde din Capitală, a conceput planul unui bulevard, care să plece dela gara de nord până la bulevardul Alexandru Cuza. La intersecția noului bulevard cu bulevardul Cuza se va ridica statuia de bronz a celui dintâi domnitor al Principatelor Unite. În ziarul „Aurora“ s'a deschis o listă de subscripție în scopul realizării acestui plan.

— Societatea, cehoslovacă-română din Praga s'a transformat în Institutul român din Praga. Scopul acestui institut este de a sprijini cunoașterea reciprocă a celor două țări.

— Eforia liceului „Șaguna“ din Brașov a lansat un apel pentru ridicarea în acest oraș a unui monument marelui arhitect, patronul liceului.

— La 1 Martie se va deschide la Berlin o expoziție de artă casnică românească și una de artă casnică săsească. Secția românească o conduce atașatul de presă român din Berlin, d. dr. Petru Ilcuș. Ea a fost organizată cu concursul „Astrei“ dela Sibiu.

Cronici culturale și artistice

Contele Keyserling

În toate timpurile înțelepților le-a fost mai îndemână să-și comunice gândurile prin graiu viu. Pentrucă spiritul lor pururea activ se concretizează prin *comunicare directă* cu oamenii, se definește și în același timp se desfășură, găsind mereu *motive* noi de justificare a cugetării lor, variate cași pașta umană pentru care se exprimă. Înțeleptul este un artist al cărui material de expresie este însuși omul.

Deaceea Keyserling a întemeiat o școală a înțelepciunii, unde logosul creator împărtășește imediat învățăcelilor fructele gândirii și de aceea bucuros pornește la drum, pentrucă să reveleze înțelepciunea și celor îndepărtați, tălcuind senzualitățile sale, cari nu-l pot reprezenta suficient.

A venit astfel și la noi în zilele trecute. Cum n'avea să înalțe imn de preaslăvire ortodoxismului, deși analiza critică i-a descoperit în gândire grăunțe de misticism rusesc, unii i-au răs în nas. Alții l-au socotit un simplu propagandist al germanismului. Dar mulți l-au înțeles și-l vor înțelege și mai mulți, cari neputându-l cunoaște din văz și auzite, vor învăța să-l cunoască din lectura cărților lui.

Keyserling se socotește mesagerul unei lumi noi. Și nu e singurul care trăiește cu credința în această lume nouă, care „se naște“ acum. Născocirile omului modern și progresul uimitor al tehnicii a schimbat însăși mentalitatea acestui om. Culturile vechi vor muri și din noul senz, pe care îl dă lumii omul zilelor noastre, o nouă cultură se va naște. Ea va fi mai universală, căci elementele ei sunt ușor perceptibile pentru toată lumea. Și sunt mai ușor transmissibile popoarelor culte din toate părțile globului, cari astăzi se apropie tot mai mult unele de altele, sau în orice caz se cunosc tot mai mult unele pe altele.

Celor cari privesc de sus tehnica modernă, ca pe o încarnare a diavolului, și plâng pe ruinele spiritului înlănțuit, Keyserling le spune că propășirea tehnică e și ea o expresie a desvoltării intelectuale și aceea ce e născut din pricepere e peste tot priceperea însăși. Iar evoluția omenirii e caracterizată tocmai prin această *spor de pricepere*.

O înțelepciune înfrățită cu pământul și totuși de înaltă spiritualitate se desprinde din verbul plin de avânt tineresc al înțeleptului dela Darmstadt. E *filosofia viitorului!*

TEATRU

„Hoții“ de Schiller și „Dama cu camelii“ de Dumas-Fiul

Montarea tragediei din frageda tinerețe a lui Schiller, ne-a întors gândurile iarăși la acel început de epocă nouă în istoria modernă, când state și societăți intraseră în fierberea prefacerilor, când dreptatea pământescă își număra eroii gata să se sacrifice pentru ea printre cei mai aleși fii ai omenirii, când sufletul omeneșc își încerca sborul în aer de libertate sfărâmând cătușele veacurilor de împietrită ierarhie imutabilă.

Suntem în epoca în care se pregătește revoluția franceză, menită să pună hotăr între două concepții de viață. În ea își va înfige rădăcinile și acea prodigioasă mișcare literară a romantismului, pe care în dramă o reprezintă mai ales Victor Hugo, fecundul poet al întâiei jumătăți din veacul trecut.

Se poate face o apropiere între teatrul

lui Hugo și „Hoții“ lui Schiller, deși drama poetului german fusese scrisă cu aproape o jumătate de veac înainte de data pe care Hugo o marchează prin drama lui ca început al romantismului. Aceeasă involburată inspirație „revoluționară“, cu vervă atât de tinerească și acelaș suflu de largă umanitate, se desprinde și din „Hoții“ cadetului de douăzeci de ani și din „pildă“, „Ruy-Blas“-ul fruntașului școlii romantice franceze. Aceeasă imaginație aprinsă, care dădea proporții cosmice lucrurilor și înfiora prin pateticul ei.

Astăzi multe și lungile monoloage din „Hoții“ ne supără, căci ne par nefirești. Dar ne supără numai prin forma lor, pentrucă evoluția tehnicii dramatice le-a eliminat aproape cu desăvârșire mai târziu. Ne mișcă însă prin conținutul sufletesc ce-l exprimă, prin expresia inspirată și plastică. Sentimentele poetului găsesse rezonanță în sufletele noastre.

Subiectul tragediei e inventat, dar e încărcat de simbol. Fiul unui conte, îndepărtat de căminul părintesc prin intriga fratelui său cu suflet negru, care dorește să fie singurul moștenitor al tatălui său, — își adună o ceată de haiduci și pleacă să jefuiască pe bogați pentru a putea ajuta pe săraci. Ei sunt pionii unei dreptăți sociale totdeauna visată de sufletele de elită. În tâmplarea îl ajută pe fiul revoluționar să scape pe tatăl său, închis într'un turn de fier cel rău. Bătrânul părinte moare însă, când aude că fiul său mai dorește este un hoț de codru. Judecata îl ajunge însă și pe fratele păcătos. Caracteristic pentru sentimentele de omenie ale eroului, este sfârșitul acțiunii. Banditul, după ce din îndatoriri profesionale, legat fiind prin jurământ de aceste îndatoriri, își omoară și logodnica, pleacă să se predece. Dar în ce formă? Știe că pe capul său se pusese un premiu mare și atunci se dă prins în mâna unui cerșitor, ca să câștige premiul acest nevoiaș al societății. Sentimentul uman e susținut până la urmă.

Pe scena teatrului nostru, „Hoții“ a avut o montare distinsă. Cele opt tablouri, în cari se distribuie acțiunea, au fost caracterizate cu cea mai atentă grijă, atât prin decorul viu și pitoresc, în scenele de codru, și stilizat în interioruri, cât și prin mișcarea figurației numeroase, care a fost stăpânită cu siguranță aproape matematică.

Deasemenea interpretarea a fost dintre cele mai alese. D. Braborescu a analizat cu minuțiozitate scrupuloasă lumea de sentimente din ființa odioasă a fratelui păcătos și le-a exteriorizat cu multă artă. A avut o figură deplin caracterizată, care stăruie în amintirea noastră multă vreme. Iar d. Zaharie Bărsan a dat și de astă dată proporții vaste și rezonanță interioară figurii de haiduc, pe care o întrupa. E în genul d-sale să potenzeze expresia până la o valoare supraindividuală, iar această interpretare își găsește terenul cel mai adecvat în compozițiile de natura „Hoților“ lui Schiller. Studiat și bine înfățișat a fost și bătrânul conte de către d. Gr. Tăutu, în care teatrul nostru a câștigat un element de preț pentru tragedie. Numai d-na Mya Mateescu a frânt linia, care trebuia să fie unitară, a personajului pe care-l înfățișă: logodnica fiului revoluționar. Toți ceilalți au făcut merituose eforturi pentru a păstra nota de distincție a interpretării.

În săptămâna trecută, d-na Mărioara Voiculescu ne-a dat un spectacol cu drama

celebră a lui Dumas-Fiul: „Duma cu camelii“. E tragedia impresionantă a unei curtezanee ce se socotește izbăvită printr-o dragoste curată, care-i înlănțuie sufletul cu putere, neînvinșă. Dar nenorocul o pândeste. Germenii de boală nemiloasă îi rod plămâni și prejudecăți sociale îi răpesc dragostea, care-i promitea o viață de fericire. În potriva prejudecăților ea nu luptă și se supune lor, călcându-și pe inimă, ca să nu pricinuiască rău unei a treia ființe. Se desparte astfel de iubitul ei, dându-i acestuia o falsă încredințare, că nu l-a iubit cu adevărat. Apoi trăiește iar pasivă, în timp ce germenii boalei își continuă opera lor destructivă. Când se întoarce pocăit și liberat de cătușă prejudecăților, iubitul ei, ca o răsplătă pentru sacrificiul ei înalt, e prea târziu. Moartea nu mai poate fi întârziată.

Ei poate cea mai cunoscută poveste de dragoste. A fost înfățișată mai întâi în roman, de același autor, pe un motiv de viață adevărată. A urmat apoi dramatizarea ei. Pe același motiv sentimental a brodat Verdi studiul de arii de fine analize sufleteste, de duioșie și de tragic sbucium sufletesc în luptă cu moartea, în opera „Traviata“. Varietatea genurilor artistice în care și-a găsit expresia au făcut-o populară. Și căți n'au simțit șerpuirea caldă a unei lacrimi isvorite fără voie, urmărindu-i peripețiile în una dintre formele de artă, în care a fost exprimată!

Dna Mărioara Voiculescu știe storcea această lacrimă chiar și dela cea mai stăpănită ființă, care s'ar găsi printre spectatori. Căci d-sa pătrunde în inima personajului și ne desvăluie singuraticile faze din viața lui ca pe o proprie trăire, cu o intensitate care trece peste judecata rece a spectatorului și se culcărește în inima lui. A fost ajutat în străduința d-sale de parteneri cu aceeași înțelegere pentru arta superioară și cu mijloace de exteriorizare aproape tot atât de superioare: d-nii Vasile Leonescu și Mielu Constantinescu. Ales și restul ansamblului.

OPERA

Oaspeții. — A treia premieră

Mai mult decât în ceilalți ani a cultivat în anul acesta Opera noastră obiceiul schimbului de artiști cu instituția similară din București. Și fiindcă mai mare e ceata cântăreților dela Opera Capitalei și mai aleasă și mai variată, ne-am bucurat noi mai mult de roadele acestui obicei.

În săptămânile de curând trecute am revăzut silueta masivă și impunătoare a tenorului Nicu Apostolescu, care dela noi a plecat ca să-și ia locul în șirul protagoniștilor Operei bucureștene. L-am revăzut în haina strălucită a conducătorului de oști din „Aida“, cu aureolă de Făt-Frumos din basme și cu suflet cald, care vibrează în melodii, când avântate, când saturate de beția dragostei și totdeauna mișcătoare. E unul din rolurile care-i convin mai bine, în care poate face o apariție impunătoare atât prin fizicul lui, cât și prin vocea-i plină și vibratoare. Din mai multele roluri ce și le-a ales pentru această vizită, acesta ne-a impresionat mai puternic.

I-a urmat, în ultima săptămână, d-na Lidia Lipkowska, o cunoștință mai veche a publicului nostru. O soprană cu voce artistică cizelată, cu o tonalitate sentimentală pronunțată și cu încercată rutină a scenei. Artă cântului are în domnia sa un reprezentant de elită, care creează adevărate sărbători artistice. Pe Violeta din „Traviata“ și pe Mimi din „Bohema“ ni le-a înfățișat de astădată. Întâmplarea a făcut să putem

urmări în ajunul spectacolului cu „Traviata“ analiza mai stăruitoare a sentimentelor Violetei în întruparea ei dramatică inițială, în „Dama cu camelii“. Am putut simți astfel mai intens și interpretarea muzicală a acestei game de simțire la d-na Lipkowska, cu redarea celor mai fine nuanțe, cu pasionata accentuare a ariilor din primele acte și cu duioșia sfâșietoare din ultimul act. În seara aceea am asistat la un spectacol de artă superioară.

În săptămâna de față opera noastră ne-a dat a treia premieră a stagiunii. Și în privința aceasta mai harnică decât în anii precedenți.

Începutul s'a făcut cu „Vasul Fantomă“ al lui Wagner, care trebuia ales înaintea celorlalte compoziții luate în repertoriu din tezaurul muzical al acestui uriaș al compoziției muzicale, pentru muzica mai puțin abstractă care împânzește aceste trei acte dela începutul carierei lui Wagner. A urmat apoi o compoziție ușoară a lui Verdi „Balul mascat“, iar acum „Lakmé“ de Delibes.

E tot o compoziție dintre cele numite „ușoare“. Se vede că direcțiunea operii s'a convins că publicului nostru acestea îi trebuie. În orice caz mai multe de acest gen, decât cele „grave“. Mai ales că acestea sunt și mai ușor de interpretat, cu forțele mai reduse de cari dispune Opera noastră.

Vom reveni asupra acestei premiere, care ne-a dat un spectacol reușit, în bună parte cu forțe tinere.

CONFERINTE

Al. Borza: Românii din America

În călătoria din toamna trecută prin „lumea nouă“ de peste ocean, făcută din prilejul unui congres internațional de botanică, d. prof. Borza a cules informații și despre viața sutelor de mii de români, împământeniți în țările seducătoare prin bogățiile lor, prin isvoarele lor de muncă și de câștig și prin regimul de largi libertăți politice și cetățenești, ale Americii nordice.

Îi găsești pe români mai ales la muncă de fabrică și mai des la muncile cele mai grele. Pentru că ei au venit mai târziu, când locurile cu muncă mai ușoară erau umplute și pentru că românul nu se ferește de niciun fel de muncă. El e răbdurii, pașnic și de aceea e căutat și poate tot de aceea înaintea mai greu în ierarhia muncitorească.

În agricultură sunt puțini, deși agricultura în America e și ea un fel de industrie. Sunt mașini pentru cele mai mărunte lucrări de câmp, cari înlocuiesc brațele de muncă și economisesc timpul. De aceea un gospodar își poate purta singur gospodăria, care-i aduce un venit ca unui proprietar înstărit dela noi, cu argați și muncitori cu ziua. Nici nu e greu, când o casă întreagă și-o poate comanda omul prin telefon și o poate lua în primire la gara din apropiere. Iar târgurile, de orice fel, se fac ușor, căci există sistemul de târg cu plată în rate.

Viața economică e organizată, sistematică, pentru că așa e viața economică a țării înțregi, în care se încadrează și aceea a românilor imigrați. Viața sufletească însă, care trebuie să aibă un timbru specific, e mai desbinată, mai desorientată. Societățile de ajutor mutual sunt multe, dar nu toate sunt și culturale, iar de acestea au lipsă mai ales românii din America. Școlarele românești sunt și mai puține și de dată mai recentă. De aceea zecile de mii de copii ai acestor români învață numai englezește, în școlarele statului, încât ei nu vor mai ști să facă dovadă că sunt români, în vârstă

bărbăției. Iar părinții lor se uită la ei cu lacrimi în ochi, cum își înstreinează sufletele. Și nu-i pot împiedeca.

D. prof. Borza crede că ei nu vor putea fi salvați, decât prin aducerea în patrie a emigranților, cari pot oferi un însemnat capital de muncă în industria noastră până acum prea puțin romanizată și care trebuie romanizată.

S. Mehedinți: Școala muncii și școala cărții

Conferința d-lui profesor Mehedinți, ale cărei idei pedagogice sunt cunoscute din scrierile și din proiectele d-sale de reformă școlară, elaborate în vederea înfăptuirii lor din scaunul de ministru de resort, — avea un caracter de actualitate totuș. Căci și astăzi suntem într-o epocă de reforme școlare.

Pentru d. Mehedinți școala de astăzi e o cauză de risipă a capitalului nostru biologic, prin ruina sănătății tineretului școlar, și o cauză de risipă a capitalului nostru cultural. Aceasta nu numai pentru defecte de program analitic, sau pentru alte defecte de circumstanță, pe cari examenele de bacalaureat și diferite alte examene le vădesc, ci pentru că însăși concepția școlii românești e greșită.

Școala de azi e astfel organizată, încât ea pune în opoziție individul cu societatea, sau cu patria lui. Prin aceasta ea e potrivnică atât intereselor individului cât și intereselor grupului etnic, ale poporului întreg.

Remediul îl vede d-sa în întoarcerea la școala muncii, pe care a practicat-o din moși-strămoși și o practică în parte și astăzi, poporul nostru. Școala cărții nu-i poate fi de folos, căci ea se întemeiază numai pe memorie și nu pe toate simțurile omului. Școala cărții înseamnă trecerea dela intuiția vie a naturii la intuiția pasivă a figurilor grafice, cari formează scrisul. Ea nu activează nici cugetarea omului, cum o poate face ritmul muncii. Ea mai poate duce pe om la rătăcirea să ia închipuirile lui drept realități.

Efectele rele ale acestei școlii se văd în viața țăranului, care este scos cu forța din școala rudimentară a muncii și e trecut în școala cărții. Aceasta îl ofilește; îi decolorează chiar expresia artistică, i-o abstractizează.

Din expunerea de o oră a conferințarului, căreia i-a lipsit partea de afirmare pozitivă și de dovadă despre posibilitatea unei școlii avansate a muncii, ar rezulta că d-sa este un dusman ireductibil al cărții. E o poziție extremă.

Pedagogia modernă se străduiește să găsească un principiu mai sănătos pentru școală, în muncă. Ea nu se poate însă lipsi cu totul de carte; păstrătoarea experienței de veacuri a omului, fiind și ea un instrument în seria de instrumente pe cari le-a născocit omul în decursul vremii, spre ușurarea vieții lui și spre îmbogățirea acestei vieți, prin sporirea complexității ei.

În numărul viitor:

Prof. univ. Fl. Ștefănescu-Goangă: Reforma învățământului secundar.

Prof. dr. Coriolan Suciu: Deputații români în dieta din Pesta la 1861.

Dr. Traian Nichicui: Cronica economică-financiară (Bilanțul Băncii „Albina“ din Sibiu; Creșterea leului; Situația Băncii Naționale din Cehoslovacia).

Z. Balint: Cronica medico-socială (Proiectele de legi igienice sociale).

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE

† Georg Brandes

La vârsta de 85 de ani și-a sfârșit viața criticul cu reputația cea mai largă în ultimii zece ani. După ce a clasat definitiv în muzeul prețios de istorie literară câteva exemplare dintre cele mai strălucite din familia scriitorilor și după ce a delimitat cu precizie aproape științifică marile curente în câmpul întins și cu gras pământ al vieții literare din veacul XIX.

Judecata lui critică nu se alimenta din impresii momentane, cari ușor pot duce la rădăcire, ci dintr-o analiză stăruitoare, urmărind cu răbdare de istoric. De aceea judecata lui cădea cu greutate în cumpăna vremii și era respectată oarecum a priori. Într-o vreme era autoritatea critică cea mai puțin contestată în lumea de largă liberată a scrisului.

Căci n'a fost un critic național, care să-și restrângă orizontul observației sale în cuprinsul patriei de obârșie, ci privirea lui trecea peste hotare și se afunda în varietatea pitorească a câmpurilor literare, cari se încadrează în cultura europeană. El a dat mai mult conținut noțiunii atât de moderne și astăzi atât de actuale: „literatura lumii“, — a lumii culte.

Și și-a păstrat ochiul sănătos, privirea limpede și pătrunzătoare și judecata viguroasă, până la adânci bătrânețe. De aceea cariera lui e lipsită de eclipse.

În românește n'a fost tradus acest critic danez, care scria cu predilecție în limba germană. Ca aproape toți marii gânditori ai Europei! Probabil pentru că românul e obligat de soartă să cunoască din literatura franceză marile valuri de gândire ale popoarelor culte. Câteva fragmente, apărute în bibliotecă de popularizare, abia pot deștepta curiozitatea pentru acest fenomen. Ele nu ne pot da însă cunoștință despre adâncimea și întinderea cugetării lui.

Poate după moarte se va găsi totuși un traducător și un editor, cari să verse în tezaurul nostru literar aurul gândirii lui. O dorim aceasta pentru fecundarea cugetării noastre, nu pentru faima lui Brandes, care de mult s'a înrădăcinat în toate părțile lumii.

H. Trandafir

Propaganda împotriva României la Paris.

— Abia a trecut săptămâna dela publicarea tratatului franco-român, din care prilej întreagă presa franceză, cu excepția celor câteva ziare comuniste (amintim ca principale *L'Humanité* și *Le Soir*, direct inspirate de soviete, a adus elogii României — și propaganda împotriva tratatului a și început prin presa și întrunirile acelorăși comuniști. În „Salle des Sociétés Savantes“ din rue Danton (Cartierul Latin) câteva sute de evrei, refugiați ruși din Basarabia și comuniști s'au adunat în două întruniri pentru a protesta împotriva atrocităților (?) antisemite, în întâia, și a tratatului franco-român, în a doua. Oratorii au fost aproape toți membri ai partidului comunist, printre ei vre-o doi-trei reprezentanți în parlament ai acestuia. — Corespondentul nostru din Paris ne trimite un raport amănunțit asupra acestor întruniri. Din el desprindem două concluzii: că ele sunt departe de a influența opinia publică franceză adevărată, care a dovedit-o, din prilejul publicării tratatului că ne poartă o sinceră și solidară simpatie; 2, că în dosul lor se simte îndemnul și de bună seamă și banul sovietic. Din același raport constatăm însă, că pe

lângă nenumăratele minciuni și calomnii la adresa țării și a dinastiei, pe lângă absolut falsă argumentare a lipsei de valoare juridică și de fapt a tratatului, — s'au spus acolo și lucruri adevărate, cu privire la administrarea neomenească a Basarabiei. De aceea folosim acest prilej pentru a striga încă odată în auzul conducătorilor noștri politici (am făcut-o de atâtea ori) să îndrepte radical stările de acolo, înlăturând astfel oricui prilej de propagandă în străinătate, care face atâtea nume rău țării. Și tot cu acest prilej nu ne putem opri de a nu muștra pe cele câteva mii de români dela Paris pentru desăvârșitul desinteresat față de propagandă în serviciul țării. Le-ar trebui numai o scântie din flacăra generației dela 48 pentru a deveni cel mai puternic centru de propagandă a noastră în străinătate, datorită numărului enorm în care se află acolo și centrului mondial care e capitala Franței. Le-o dorim...

Somajul a început să ia proporții amenințătoare și în Franța. De unde până acum el era o problemă acută în deosebi pentru Anglia, Germania și Rusia, unde numărul celor lipsiți de lucru trece peste sute de mii, acum, datorită scăderii prețurilor unor produse din pricina urcării frâncului se întinde tot mai grav și în Franța. Aproape fiecare săptămână a noului an a înregistrat o creștere cu 10000 a numărului șomerilor.

Subliniem faptul pentru că mulți dintre cei ajunși pe drumuri prin orașele Franței (îndeosebi în Paris) sunt țărani ardeleni. Cum carnetul de emigrație, atât de răspândit în satele noastre și-au mișcat agenții interesați să ademenit pe mulți țărani de ai noștri să-și încerce norocul și aici, mulți dintre ei au rămas peritori de foame, unii dintre ei cerșindu-și pâinea de toate zilele. Corespondentul nostru din Paris ne scrie de țărani cari cerșesc la ușa bisericii, ajunși pe ultima treaptă a mizeriei, zdrențoși și găsindu-și adăpost din mila poliției. Legația noastră de acolo prea puțin se interesează de ei încolțiți de mizerie, bieții oameni au ajuns până acolo, încât au cerșit ajutorul Legației ungurești. Și, spre rușinea noastră, aceștia au fost mai umani, ajutându-i. Vă puteți închipui cu ce sentimente naționale se întorc aceștia dintre străini...

Statutul dominionurilor. — Ca un ecou al marelui conferințe a imperiului britanic, președintele consiliului australian S. M. Bruce publică în *Journal de Genève* un articol în care inzistă asupra problemelor dezbătute și îndeosebi asupra posibilității de a concilia principiul unității imperiului cu principiul autonomiei complete (selfgovernment) a dominionurilor. Primul ministru susține următoarele concluzii optimiste: „... generațiile viitoare vor putea, aruncând o privire în urmă asupra anului 1926, să recunoască faptul că în decursul acestui an imperiul a ieșit definitiv din perioada dificilă a creșterii și a acceptat definitiv această nouă constituție care întemeie o liberă asociație a națiunilor egale în drepturi, născută în furtuna și violența războiului“. Marele imperiu britanic desigur că se felițează de a fi reușit să-și asigure o colaborare atât de armonică a asociaților ridicând la situația de completă autonomie de stat. Și cine poate vedea altfel decât cu ochi buni prosperitatea puternicului imperiu?

Somajul în Germania și Cehoslovacia. — Datele cele mai recente asupra lipsei de lucru arată că în Germania sunt 17% de milioane de muncitori fără lucru, iar în Cehoslovacia 66.000. Raportând aceste sume la numărul total al populației din cele două țări vedem că în Germania cei fără lucru, socotind aici numai pe capii de familie, fac 3% din întreaga populație, iar în Cehoslovacia 0.5%, sau 15% din totalul muncitorilor în cazul prim și 4% în cazul al doilea.

Considerând aceste date statistice ziarul „Prager Presse“ face următoarele constatări:

„Socotind după barometrul lipsei de lucru situația economică în Germania ar fi relativ mai rea ca la noi. Cu toate acestea germanii umplu în mod sistematic lumea cu afirmațiuni categorice, că Germania a intrat în perioada înfloririi industriale și nu mai conțenească a trâmbița în toate părțile că le merge admirabil de bine și că refacerea industriei germane merge în pași repezi spre normalizare.

„Ce fac în schimb industriașii cehoslovaci? Cuvântul, care-l au continuu pe buze, e „criza“. Când îi auzi vorbind ai putea crede că industria cehoslovacă e ruinată și nu se mai poate reface cu nici un preț. Nicăiri în lume nu se văicărește industriașii ca la noi.“

Asupra acestei constatări e bine să mediteze și industriașii din țara noastră. Și aceștia se plâng neconținut de „criza“ și totuși vedem că noui și noui industriași iau ființă la noi și numai cele înființate imediat după războiu de oameni neche-mați și nepregătiți s'au dat de mal, fiind că au fost rău conduse de soiurile de directori generali cari s'au instalat în fruntea acestor întreprinderi industriale. În loc să compromitem tânăra noastră industrie cu vecinicile plângeri și recriminări, ar fi mai folositor și patriotic să înlăturăm dela conducerea întreprinderilor compromise pe toți directorii „generali“ înlocuindu-i cu oameni capabili de specialitate.

Primăria Municipiului Cluj.

No. 2618—927.

Publicație

Comisia interimară publică din nou concurs pentru pregătirea tabelor de stradă și de casă în străzile noi ale orașului Cluj.

Caete de sarcini, devize precum toate deslușirile necesare se pot primi la serviciul tehnic, str. Brătianu No. 25, et. I, între orele 12—13 a. m.

Ofertele se vor înainta în plic închis și sigilat comisiei interimare (Primărie) în ședința ce se va ține în 1 Aprilie 1927, ora 4.30 în sala de ședință a consiliului municipal.

Cluj, la 17 Febr. 1927.

Președ. Com. Inter.: Vasile C. Osvadă.

Referent: Dr. Bohățiel.

No. 2944—927 cons.

Se publică concurs pentru întreținerea pavajului prin străzile orașului.

Ofertele în plic închis se vor înainta la 1 Aprilie a. e. ora 17 în sala de ședință a primăriei. Devizul cu condițiunile speciale precum și toate deslușirile necesare se pot primi la serviciul tehnic a orașului (str. Brătianu No. 25, I), în decursul orelor de birou.

Concursul se va ține în sensul art. 72—83 a legii contab. publice, care este afișată în sala licitației.

Cluj, 19 Febr. 1927.

Președ.: Vasile Osvadă, ss.

Secr. gen.: Moga, ss.

No. 2943—927.

Se publică concurs pentru exploatarea alor cca 3000 m² pietriș din râul Someș.

Ofertele timbrate și legal sigilate se vor înainta la 1 Apr. a. e. orele 17 în sala de ședință a primăriei.

Condițiuni speciale și devizul precum și toate deslușirile necesare se pot primi la serviciul tehnic a orașului (str. Brătianu No. 25, I), în orele de birou.

Concursul se va ține în sensul art. 72—83 a legii contab. publice, care este afișată în sala licitației.

Cluj, 19 Febr. 1927.

Președ.: Vasile Osvadă ss.

Secret. gen. Moga, ss.

Adresa abonatului:

„ALBINA“ institut de credit și de economii în Sibiu

ACTIVA **Contul Bilanțului la 31 Decembrie 1926** PASIVA

Casa în numerar — — —	22702462		Capital societar — — —		50000000
Bonuri la bănci — — —	18975713		Fond general de rezervă — —	20471906	
Monele — — — — —	75237	41753412	Rezerve pt. creanțe dubioase —	12000000	32471906
Cambii — — — — —	154437651		Fondul Partenie Cosma — —		441580
Credit camb. cu acop. hipot. —	185790665		Fond. de pens. al funcț. instit.		7615100
Imprumuturi hipotecare în			Scrisuri fonciare eșite la șorți		
scrisuri fonciare — — —	224389		in circulație — — — — —		164500
Avansuri pe efecte publice	100570		Depozite spre fructificare — —	508939938	
Credite de Cont-Curent — —	364365553	704918828	Depozit în Cont-Curent — —	66677086	575517024
Casele institutului și alte	11966094		Reescont și Giruri — — —	81825947	
realități minus amortizare —	1100000	10866094	Imprumut pe gaj de efecte la		
Efecte publice — — — — —	4758527		Banca Națională — — — — —	1850000	83675947
Acțiuni diverse — — — — —	46826194	51584721	Ordine de plată — — — — —	10533680	
Efectele fondului de pensuni			Dispos. Americane — — — — —	12687361	23221041
al funcționarilor inst. — —		3974750	Dividendă neridicată — — —		305482
Mobilier amortizat — — —			Diverse conturi creditoare		1868411
Diverse conturi debitoare —		1899349	Dobânzi trans. anticip. pe 1927		14338666
		814997154	Profit curat — — — — —		25377497
Conturi de ordine					814997154
Efecte, Cauțiuni și Garanții		608381887	Conturi de ordine		
			Diverse efecte, Garanții și		
			Cauțiuni — — — — —		608381887
		1423379041			
					1423379041

DEBIT **Profit și Pierdere** CREDIT

Dobânzi după depuneri		67132379	Dobânzi — — — — —	78026530
Cheltuieli:			Chirii — — — — —	362035
Salare, Aduose de scumpete, bani de cvartir —	16090815		Proviziuni — — — — —	40317507
Imprimare, registre, porto, diverse — —	4925710			
Jeto ne — — — — —	64175	21711596		
Chirii — — — — —	630896			
Amortizări la imobile —		1100000		
Impozite — — — — —		3384600		
Profit curat — — — — —		26196196		
		25377497		
		118706072		118706072

Sibiu, 31 Decembrie 1926.

Dr. I. Beu m. p.
prez. Cons. de adm.I. Vătășanu m. p.
director generalC. Popp m. p.
director executivIoan Rebeaga m. p.
șef-contabil-expert-contabil

Subsemnatul comitet am examinat conturile de față și le-am aflat în deplină regulă și în consonanță cu registrele institutului.

Sibiu, 7 Februarie 1927.

COMITETUL DE CENSORI:

Mateiu Voileanu m. p. prezident

Dr Nicolae Schiau m. p.

D. Comșa m. p.

Emil Verzariu m. p.

T. V. Păcățianu m. p.